

KÖNYVTÁRI

FIGYELŐ

SZEMLE

TARTALOM

A Könyvtártudományi pályázat eredményei 1966-ban 367

Pályázati témák, 1967-1968-ra 369

Fodor András: A mai magyar irodalom. Könyvtári és irodalomkritikai értékelése 371

Sag, Georges: Elektronikus számítógépekkel dolgozó vegyipari dokumentációs osztály az Oréal Kutatóközpontjában 381

Kovács Máté: Francia könyvtárügy - francia könyvtárak. Beszámoló az 1965 novemberében tett franciaországi tanulmányutról 387

Beszámoló a Zenei Könyvtárak Nemzetközi Szövetségének Varsóban 1966. szeptember 4-8-án tartott üléséről 405

Három éves a "Műszaki Egyetemi Könyvtáros" 409

Bibliográfiai előterv (1967) 441

A tudományos és szakkönyvtárak módszertani munkabizottságának tapasztalatcsere akciója 1967-ben 425

KIADJA

1966 A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI 5 - 6
KÖZPONT

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ

SZEMLE

ETADIA

AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT

12. évfolyam

1966

5 - 6. szám.

A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI PÁLYÁZAT EREDMÉNYEI 1966-BAN

Az Országos Könyvtári és Dokumentációs Tanács Könyvtártudományi és Kiadványi Szakbizottsága keretében alakított bírálóbizottság - a Művelődésügyi Minisztérium Könyvtárosztályával egyetértve - az 1966-os évre kiírt könyvtártudományi pályázatra beérkezett dolgozatokkal kapcsolatban az alábbiak közlésére kérte fel a Könyvtári Figyelőt:

"A Művelődésügyi Minisztérium Könyvtárosztálya 1966-ban negyedik alkalommal hirdetett nyilvános, jelíges pályázatot olyan fontos témakörök kidolgozására, amelyek a magyar könyvtárügy előtt álló feladatok sikeres megoldása, továbbá a gyakorlati könyvtári munka elméleti megalapozása szempontjából időszerűek.

A könyvtártudományi pályázatoktól, első alkalommal történt meghirdetésükkor, könyvtárügyünk irányító szervei és vezető személyei az alábbi célok elérését remélték: spontán, egyéni kutatási témaválasztás helyett tudománypolitikai irányítást, valamint a fontos és aktuális témák kidolgozására való serkentést.

Az immár negyedik ízben elbírált pályaművek alapján megállapítható, hogy a célkitűzés megalapozottnak és reálisnak bizonyult. A pályázatok tudománypolitikai irányító jelentősége és serkentő hatása megmutatkozik már az irántuk széles körben megnyilvánuló és fokozódó érdeklődésben is. A pályázók száma a négy év során lényegében évről-évre emelkedett: 1963-ban 5, 1964-ben 8, 1965-ben 17, 1966-ban pedig 16 pályamű érkezett a könyvtártudományi pályázatra. (A 16 pályamű közül 4 kollektív munka eredménye: ezeket 2-2 szerző készítette.) A pályaművek számának növekedése mellett szembevetendő, hogy a pályázók könyvtárpolitikai és könyvtárügyi szempontból egyre aktuálisabb, fontosabb és

közérdekűbb témák kidolgozására vállalkoztak. Néhány közülük uttőro jelentősögi, s ezeknek az eredményei kellő továbbmunkálás után feltétlenül alkalmazandók a gyakorlatban is.

Az idei pályázatra beérkezett pályamunkák közül 6 foglalkozik a közművelődési könyvtárak állománygyarapítási problémáinak és olvasói igényeinek elemzésével, 4 különböző szakkönyvtárak külföldi könyvgyarapodását vizsgálja, 2 a könyvtári munka ill. egyes munkafolyamatok gazdaságosságát és időigényességét elemzi, 2 a bejáró munkások könyvtári ellátottságával és művelődési lehetőségeivel, 1 pedig a könyvtári munka technikai fejlesztésével foglalkozik. (Egy pályamű nem felelt meg a pályázati feltételeknek, érdemi elbírálására nem kerülhetett sor.) – A dolgozatok színvonala minőségileg is emelkedést mutat. Általában megállapítható, hogy a pályamunkák kiterjedt és széleskörű anyaggyűjtésen alapulnak, legtöbbjük alaposan és árnyaltan elemzi, módszeresen – s nem egy közülük – igen színvonalas értekező stílusban dolgozza fel az összegyűjtött anyagot.

A fentiekben körvonalazott eredmények mellett azonban szinte valamennyi munkának vannak negatívumai. A feldolgozott témaköröknek általában nagy a külföldi irodalmuk. E témák szerte a világon az érdeklődés előterében állnak, önálló művek és főként szakfolyóiratcikkek egész sora foglalkozik velük. Ugyanakkor a pályázók e külföldi publikációkban napvilágot látott eredményeket nem, vagy alig veszik figyelembe. Kívánnivalót hagynak hátra továbbá a dolgozatok filológiai szempontból is (jegyzetapparátus, hivatkozások). A pályaműveket azonban nem a hiányosságaikkal, hanem eredményeikkel lehet érdemlegesen jellemezni.

Az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács Könyvtártudományi és Kiadványi Szakbizottsága 1966. december 9-i ülésén – a Művelődésügyi Minisztérium Könyvtárosztályával egyetértésben összeállított négy tagu bíráló bizottság jelentését és javaslatait megtárgyalva – értékelte és bírálta el a beérkezett pályamunkákat. A Szakbizottság javaslata alapján a Művelődésügyi Minisztérium Könyvtárosztálya az alábbi pályamunkákat díjazta: és részesítette dicséretben:

I. díj: 5000.- Ft.:

Urbánné Horváth Julia és Urbán László (KMK): A kalkulációs elemzések szerepe a közművelődési könyvtárak igazgatásában. – Jelige: Kost was Kost; és

Bereczky László (KMK): A magyar könyvtárak társadalomtudományi és humán könyvgyarapodása. – Jelige: 0/3, 7/9.

II. díj: 3000.- Ft.:

Polonyi Péter (FSZEK) és Sárdy Péter (MTA Matematikai Kutató Intézete): A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár olvasóinak ellátottsága, könyvállományának kihasználtsága a második ötéves terv időszakában. (1961-1965.) – Jelige: Optimalizáció.

III. díj: 2000.- Ft.:

Varga Béla (Veszprém, Megyei Könyvtár): Az Ajka környéki bejáró üzemi munkások kulturális helyzetéről. – Jelige: Ajka; és

Horváth Géza és Mészáros Antal (Tatabánya, Megyei Könyvtár): A közművelődési könyvtárakban jelentkező olvasó igények vizsgálata. A KISZ korosztályu fiatalok olvasásának elemzése Komárom megyében. – Jelige: KISZ 65.

Megosztott III. díj: 1000-1000.- Ft.:

Szepesi Zoltánné (OOKDK): A hazai orvostudományi kutatás és gyógyítás ellátottsága szakirodalommal. – Jelige: 18.896; és

Dicséret:

Tigyi István és Hegedüs Éva (Székesfehérvár, Megyei Könyvtár): A katalógusokkal kapcsolatos olvasói igények a közművelődési könyvtárakban. - Jelige: Korszerű katalógus; és

Mónus Imre (Győr, SZMT Központi Könyvtár): A Győr környékéről bejáró dolgozók könyvtári tagságának vizsgálata. - Jelige: 42 község.

A pályázaton eredményt el nem ért pályaművek szerzői munkáikat - személyazonosságuk igazolása után - az OKDT Könyvtártudományi és Kiadványi Szakbizottságának titkáránál átvehetik. (Fülöp Géza, egyetemi adjunktus. Budapest, V. Pesti Barnabás u. 1. IV. 72. Könyvtártudományi Tanszék.) "

*

*

*

PÁLYÁZATI TÉMÁK

1967 - 1968 - RA

A Művelődésügyi Minisztérium Könyvtári Osztálya könyvtártudományi nyilvános pályázatot hirdet egyének és munkaközösségek számára az alábbi témákból:

1. A közművelődési könyvtárak helye és szerepe a művelődési intézmények rendszerében. (A közművelődési könyvtárak feladatai a művelődésügyi intézményei közötti munkamegosztás és együttműködés keretében. A továbbfejlődés útjai.)
2. Az irodalmi ízlésfejlődés vizsgálati módszerei. (Kidolgozandók azok a módszerek, melyek segítségével vizsgálni lehet a szépirodalmi művek hatását az irodalmi ízlés alakulására, valamint nyomon követhető az olvasók ízlésének változása.)
3. A nagyobb közművelődési könyvtárak tájékoztató szolgálatának kifejlesztése. (Az olvasói igények elemzése alapján meghatározandó az olvasószolgálat tájékoztató szolgálatává való fejlesztésének módja a nagyobb közművelődési könyvtárakban. A tájékoztató szolgálat tartalmi, módszertani kérdései, eszközei. A tájékoztató szolgálat kifejlesztésének következményei a könyvtári üzem egyéb területein.)
4. A szakirodalmi szükségletek jelentkezésének és kielégítésének problémái a közművelődési könyvtárakban. (Tapasztalati tények alapján meghatározandók a közművelődési könyv-

tárak különféle szintjein jelentkező szakirodalmi igények jellemzői; a kielégítésük érdekében szükséges tennivalók, tekintettel a tudományos és szakkönyvtárakkal való együttműködésre.)

5. A különböző munkafolyamatok gazdaságosságának összehasonlító vizsgálata azonos vagy hasonló feladatkörű tudományos és szakkönyvtárakban. (Munkaközösségnek ajánlott téma.)
6. A térítéses könyvtári szolgáltatások problémái a tudományos és a szakkönyvtárakban. (Számítások, indoklás.)
7. A tudományos és szakkönyvtári, illetve dokumentációs szolgáltatások átfedései egy-egy meghatározott tudományág területén, az átfedések megszüntetésének lehetőségei.
8. A társadalomtudományi könyvtárak szakirodalmi tájékoztatási szolgálatának továbbfejlesztése. (A társadalomtudományi profilú könyvtárak differenciált tájékoztató szolgálatának kifejlesztése, beleértve a bibliográfiai szolgáltatásokat is. Kidolgozandó az érintkező profilú intézményekkel való együttműködés módja, különös tekintettel a határterületekre.)
9. A nemzeti szakkönyvtárak szerepe a nemzeti bibliográfiák rendszerében. (Munkaközösségnek ajánlott téma.) (A nemzeti bibliográfia és a nemzeti

szakbibliográfiák átfedései, a feldolgozási kör vizsgálata, a párhuzamosságok megszüntetésének lehetőségei, különös tekintettel a szerkesztőségek közötti együttműködésre.)

10. Hálózati, regionális és szakmai központi katalógusok. Szerepük a szakirodalmi igények kielégítésében. (Az említett központi katalógus-típusok indokoltságának vizsgálata, javaslatok kidolgozása továbbfejlesztésükre és kombinatív alkalmazásukra, például a regionális szak-KC-re.)
11. Szakirodalmi szükségletek és beszerzés. A beszerzett külföldi szakirodalom és a szükségletek egybevetése egy-egy tudományterületen. (A könyvek tekintetében meghatározott idő, szakra vonatkozóan.)

Pályázni csak publikálatlan tanulmánnyal lehet. Az olyan pályaműveket, amelyek a témájukra vonatkozó szakirodalmat nem dolgozzák fel, illetve erre szabályszerűen nem hivatkoznak, a bíráló bizottság nem veszi figyelembe.

A pályázatok benyújtási határideje 1968. augusztus 31. A pályamunkát jelígyével az OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központ címére (Budapest, VIII., Múzeum u. 3. sz.) kell eljuttatni két példányban. A pályázatokat az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács bíráló bizottsága értékeli.

Pályadíjak: I. díj 5000 Ft, II. díj 3000 Ft, III. díj 2000 Ft. A pályamunkák értékétől függően több díj is kiadható.

**A Művelődésügyi Minisztérium
Könyvtárosztálya**

A MAI MAGYAR IRODALOM KÖNYVTÁRI ÉS IRODALOMKRITIKAI ÉRTÉKELÉSE

Fodor András

Az elemzés az Uj Könyvek 1966. 1-12-es száma, valamint a Kortárs, Uj Írás, Kritika, Élet és Irodalom, Népszabadság teljes évfolyamának összehasonlítása alapján készült. Az Uj Könyvek 1964 októberében indult, kéthetenként megjelenő folyóirat, a közművelődési és középiskolai könyvtárak állománygyarapítási tanácsadója, a KMK szerkesztésében és az Á.K.V. Könyvtárellátó Osztályának a kiadásában jelenik meg.

1.

Tekintve, hogy az Uj Könyvekben folyó állománygyarapítási tanácsadás megelőzi a szélesebb közvéleményt informáló hivatalos irodalomkritikát, időnként szükséges és hasznos összehasonlító próbát tenni: vajon az általunk szerkesztett recenziók hogy viszonylanak a fontosabb folyóiratok bírálataihoz. Jóllehet – amint már többször leszögeztük – az Uj Könyvek nem kritikai fórum, az ismeretéseken kifejtett vélemények, a művek sikerességét, érdeklődési körét figyelembevevő ajánlások a tárgyilagos beszámolón túl állásfoglalásra is ösztönzik a könyvtárost. Jogos tehát az igény, mely az Uj Könyvek tanácsadó tevékenységét az irodalompolitika tükréből is látni, ellenőrizni kívánja. Általános népművelési szempontból a kétféle funkción belül is megvannak a reális összehasonlítás lehetőségei.

2.

Bővebb magyarázatra nem szorul, hogy a megjelenő könyvek tömegéből a mai magyar szépirodalom megítélése, propagandája jár legnagyobb felelősséggel. Egy-egy ismeretlenségből felbukkanó, napi problémákat feszegető, hosszú vitákat indító mű értékét maradandó érvénnyel előre megsejteni mindenképpen kockázatos vállalkozás. Éppen e tevékenység fontossága, ellenőrzésének várható tanulságai miatt alábbi elemzésünkben kizárólag napjaink magyar szépirodalmával foglalkozunk. Az Uj Könyvek 1966-os évfolyamának 1-12-es számaiból ennek megfelelően csak hazai újdonságokat, vagy az előzőktől lényegesen eltérő bővített másodkiadásokat emeltünk ki. Sajátos problematikája miatt figyelmen kívül hagytuk a kifejezetten ifjúsági műveket, a filológiai részproblémákkal foglalkozó publikációkat. Szerepeltetjük viszont az általános esztétikai munkákat, irodalom-

történeti monográfiákat, az irodalmi igényű publicisztikát és természetesen a különféle lírai és prózai antológiákat. - Bár az évi termésnek csak felét vizsgáljuk, a januártól-júliusig terjedő időszak magába foglalja részint az 1965-ös kárcsonyi és teljes mértékben a könyvheti kiadványokat; így a következtetések érvénye általánosítható. A folyóiratok kritikai rovatainak feldolgozását praktikus okból zártuk 1966 decemberével, számolva azzal a sajnálatos lehetőséggel, hogy bizonyos művekre csak fél év, egy év eltelte után reagál a kritika. A fenti szempontok értelmében az Új Könyvek 1-12-es számaiban a következő magyar szépirodalmi művek kaptak törzsanyag- illetve javasolt besorolást.

(K = Kortárs; U = Új Írás; KR = Kritikai
ÉS = Élet és Irodalom; NSz = Népszabadság)

Törzsanyag

1. Berda József: Magamhoz méltón	= U; ÉS
2. Csanádi Imre: Csillagforgó	= KR; ÉS
3. Csanádi Imre: Hadak után	= NSz
4. Csanádi Imre: A magyar valóság versei	= KR; ÉS
5. Darázs Endre: Szarvasok futása	= U; KR; ÉS
6. Déry Tibor: A kiközösítő	= K; U; ÉS; NSz
7. E. Fehér - Garai: Mai magyar költők antológiája	= ÉS
8. Fekete Gyula: Lányszöktetés	= KR; ÉS; NSz
9. Garai Gábor: Eszköz és eszmélet	= KR; NSz
10. Goda Gábor: Miért nem nőtt az ember az égig	= NSz
11. Gyertyán Ervin: A muzsák testvérisége	= - - -
12. Hét évszázad magyar versei	= KR; NSz
13. Hidas Antal: Ficzek ur	= KR; ÉS; NSz
14. Illés Lajos: Tizenkét portré	= ÉS; NSz
15. Illés László: Józsanság és szenvedély	= KR; ÉS
16. Juhász Ferenc: Harc a fehér báránnyal	= KR; ÉS
17. Kardos László: Közel és távol	= KR; ÉS; NSz
18. Kardos László: Tóth Árpád	= - - -
19. Lengyel József: Mérni a mérhetetlent	= K; KR
20. Merényi Oszkár: Berzsenyi Dániel	= - - -
21. Meste rházi Lajos: Isten méretre	= K; KR; ÉS; NSz
22. Mészöly Miklós: Az atléta halála	= KR; ÉS; NSz
23. Mocsár Gábor: Pávatoll	= U; KR; NSz
24. Nagy László: Arccal a tengernek	= KR; ÉS
25. Sötér István: Tisztuló tükrök	= K; KR; ÉS
26. Szabó Pál: Szívárványerdő	= K; NSz
27. Szép versek 1966.	= KR; ÉS
28. Tamási Áron: Világító éjszaka	= K
29. Tomcsa Sándor: Őszi tárlat kisvárosban	= - - -
30. Varga József: Ady Endre (Pályaképvázlat)	= K; U; KR
31. Vas István: Földalatti nap	= K; U; ÉS
32. Veres Péter: Való világ	= K; NSz
33. Zalka Máté: A bolygók visszatérnek	= K; KR

Javasolt

1. Áprily Lajos: Jelentés a völgyből	= KR
2. Balogh Edgár: Hét próba	= K; KR; ÉS

3.	Bárdos Pál: Estétől reggelig	- KR; ÉS
4.	Beke György: Hullámgyűrű	- - - -
5.	Békési Gyula: Hazatalálni	- K; U; ÉS
6.	Bella István: Szaggatott világ	- U; KR; ÉS
7.	Berkesi András: Huszévesek	- - - -
8.	Bertha Bulcsu: Füstkutyák	- K; U; KR
9.	Csanády János: Európai ős	- K; U; KR; ÉS
10.	Csanda Sándor: A hidak sorsa	- - - -
11.	Csoóri Sándor: Kubai napló	- U; ÉS
12.	Demény Ottó: Örömet, könnyű álmot	- K; ÉS
13.	Diószegi András: Gábor Andor	- - - -
14.	Éder Zoltán: Babits a katedrán	- KR; ÉS
15.	Egry Irén: Még nincs egészen ős	- ÉS
16.	Endre Károly: Versek	- KR
17.	Erdődy János: Bocskorosok	- - - -
18.	Fábry Zoltán: Európa elrablása	- KR
19.	Fazekas László: Megvallott gyermekkor	- ÉS
20.	Fehér Klára: Perben, haragban	- KR; ÉS; NSz
21.	Fejes Endre: Vidám cimborák	- U; KR; ÉS; NSz
22.	Fodor Ilona: Csak tiszta forrásból	- - - -
23.	Forbáth Imre: Eszmék és sorsok	- KR; ÉS
24.	Fülöp János: Rendületlenül	- - - -
25.	Galambos Lajos: Zsilipek	- K; U; KR; ÉS
26.	Gellért Oszkár: Zuhanóban	- ÉS
27.	Gereblyés László: Versek mozgóképre	- U; KR; ÉS
28.	Gerencsér Miklós: Tilalomfa	- - - -
29.	Gergely Ágnes: Glogovác és a holdkórosok	- U; KR; ÉS
30.	Gergely Sándor: Hallgatás közben	- - - -
31.	Gobby Fehér Gyula: Elrontott csodák	- - - -
32.	Győry Dezső: Tűzvirág	- U; ÉS
33.	Gyurkovics Tibor: Emberfia	- K; U; KR; ÉS
34.	Hegedüs Géza: Az állam én vagyok	- - - -
35.	Hegedüs Géza: Földönjáró csillagok	- ÉS
36.	Horgas Béla: Nevetni, sírni	- K; U; KR; ÉS
37.	Horváth Imre: Versek	- - - -
38.	Illés Béla: A 339-es szoba	- K; KR; ÉS; NSz
39.	Illés Endre: Az idegen	- - - -
40.	Juhász Géza: Papp Dániel	- - - -
41.	Káldi János: Rábaparti elégia	- ÉS; NSz
42.	Károlyi Amy: A harmadik ház	- K; U; ÉS
43.	Kassák Lajos: Mesterek köszöntése	- K; KR
44.	Katkó István: Festett egek	- - - -
45.	Kemény Dezső: Tírka és sofőr	- U
46.	Képes Géza: Ének meredek parton	- KR; ÉS
47.	Keszi Imre: Flóra Lágymányoson	- U; ÉS
48.	Kibédy Albert: Légy üdvöz idegen	- U
49.	Kiss Dénes: Arcom a föld	- K; U; KR; ÉS
50.	Kolozs Pál: A családja árnyéka	- - - -
51.	Komlós Aladár: Gyulaitól a marxista kritikáig	- U; ÉS
52.	Körkép 1966.	- KR; ÉS; NSz
53.	Kovács György: Bánat és bor	- - - -
54.	Lányi Sarolta: Mult és jelenidő	- U; KR; ÉS
55.	László Anna: Harkály a vizen	- ÉS
56.	Lesznai Anna: Kezdetben volt a kert	- K; U; KR
57.	Marosi Barna: Kapu utca 10	- - - -
58.	Mezei András: A csodatevő	- U; KR; LS; NSz

59. Mezei András: Legendák születőben	- K; U; KR; ES; NSz
60. Moldova György: Magányos pavillon	- K; ES
61. Monoszlói M. Dezső: Csók	- - - -
62. Móricz Lili: Fecskék a verandán	- ES
63. Nagy Péter: Rosta	- KR
64. Oravecz Paula: Tört ágak	- ES
65. Örsi Ferenc: Színház rivalda nélkül	- - - -
66. Pusztai János: Ösvény a világba	- - - -
67. Raffai Sarolta: Részeg virágzás	- U; KR; ES
68. Rákosi Gergely: Mondok mást	- U; KR; ES
69. Ratkó József: Félelem nélkül	- U; KR; ES
70. Salamon Pál: Magadra kiált	- KR; ES
71. Sallai Elemér: -40°	- ES
72. Santa Ferenc: Az áruló	- K; KR; ES
73. Simonffy András: Lázadás reggelig	- U; KR
74. Sinkó Ervin: Optimisták	- K; KR
75. Sipkay Barna: Gyűlölet, éjszaka, szerelem	- ES
76. Sós György: Pettyes kalandjai	- - - -
77. Szakonyi Károly: Férfiak	- ES
78. Szász János: Holnap havazni fog	- - - -
79. Szécsi Margit: A trombitákat összesöprik	- K; U; KR; ES
80. Szélkiáltó (Csehszlovákiai magyar költők antológiája)	- - - -
81. Szemlér Ferenc: A költészet értelme	- KR; ES
82. Szemlér Ferenc: Minden halhatatlan	- U; ES
83. Szentkuthy Miklós: Angyali Gigi	- U; KR; ES
84. Szilágyi Péterné: Fiatal magyar írók	- - - -
85. Tamás Mária: Ősztől ősziig	- - - -
86. Timár Máté: Hogy a világ előre menjen	- KR; ES
87. Tótfalusi István: Árkádiában éltem én is	- - - -
88. Trencsényi W. Imre: Humanizmus és nemzeti irodalom	- KR; ES
89. Ungvári Tamás: Az eltűnt személyiség nyomában	- KR; ES
90. Ungvári Tamás: Modern tragikum - tragikus modernség	- KR
91. Varga Domokos: Kutyafülfűek	- ES
92. Várnai Zseni: Nyugtalan nyár	- ES; NSz
93. (Vasvári István): Kortársak Illés Béláról	- KR
94. Várkonyi Nagy Béla: Egyszerű varázslat	- K; U; ES
95. Végh Antal: Nyugtalan homok	- U; ES
96. Vértes József: Igazlátók	- - - -
97. Vészi Endre: Aranyszoba	- K; KR; ES

A 130 könyv és a mellékük írt, folyóiratokra utaló betűjelek összevetése alapján kiderül, hogy az általunk fél év során könyvtáraknak ajánlott művekből a Kortárs összesen 28-at bírál

(ebből törzsanyag 9, javasolt 19);

az Új Írás összesen 32-öt

(ebből törzsanyag 5, javasolt 27);

a Kritika összesen 60-at

(ebből törzsanyag 18, javasolt 42);

az Élet és Irodalom összesen 70-et
(ebből törzsanyag 18, javasolt 52);

a Népszabadság összesen 23-at
(ebből törzsanyag 14, javasolt 9).

Megjegyzendő, hogy Falus Róbert rendszeres könyv-
ismertetései nem az év elején kezdődtek.

Elgondolkoztató, hogy a 130 könyvből mindössze 1 akad (Mezei András: Legendák születőben), mellyel valamennyi vizsgált orgánium foglalkozik. Meglepő, hogy 33 művet (közülük 4 törzsanyagbeli) egyáltalán nem vett észre a hivatalos kritika. (Igy például Gyertyán Ervin összehasonlító esztétikáját, Tomcsa Sándor és Csanda Sándor érdemes tanulmányköteteit.) Nem nyilatkozik a kritika az olvasmányos, de vitatott művészi színvonalu művekről (Berkesi, Fülöp J., Gerencsér, Erdődy, Hegedüs Géza, Katkó, Kolozs P., Sós Gy., Vértess J.), figyelmen kívül hagyja az irodalomtörténeti jellegű összegezéseket (Kardos L.: Tóth Árpád; Diószegi A.: Gábor Andor; Juhász G.: Papp Dániel; Tótfalusi L.: Árkádiában éltem én is), továbbá bántóan negligálja a határon kívüli magyar irodalom újtonságait (Tomcsa, Csanda, Beke, Góbbly Fehér, Kovács György, Marosi B., Monoslói M. Dezső, Pusztai J., Szász J. műveit és a Csehszlovákiai magyar költők antológiáját).

3.

A feltárt adatok mégcsak fokozzák az Új Könyvek recenzióira háruló felelősséget; nézzük tehát, a könyvekkel kapcsolatos állásfoglalás (vagy ennek esetleges elvi megfontolásból eredő hiánya) tartalmi, érdemi vonatkozásban mennyiben igazol, vagy cáfol bennünket.

A törzsanyagnak jelzett művek közül vitathatónak látszik Darázs Endre kötete. A Kritika recenzora teljes elutasítással ír erről az erejevesztett költészetről. A másik két bírálat intellektuális telítettséget, igényességet emleget; dicséri a gondos válogatást, a tehetség elpusztíthatatlanságát. - Ám ha kétségbe vonjuk is Darázs költői hitelét, alapelvünk, hogy válogatott kötetet érdemlő költők általában nagyobb figyelmet kapjanak. Így került a Szarvasok futása a városi könyvtárak törzsanyagába.

Némileg jóindulatúnak látszik Fekete Gyula novelláskötetének besorolása. A kritikák egybehangzóan rokonszenves, élvezetes kötetnek tartják, de nem tekintik a szerző pályáján határkőnek; kifogásolják a válogatást is. Ez esetben az író Az orvos halála után megnőtt rangja, népszerűsége hangolt bennün-

ket a recenzor lelkesedése mellé. – Problematikusabb Mészöly Miklós regényének sorsa, mely a szélesebb irodalmi közvélemény előtt nem kapott jó minősítést. A Népszabadság kritikusa szerint csak sznobok, széplelkek gyönyörűségére íródott. Rendkívül fanyalgó az Élet és Irodalom Faragó Vilmos féle bírálata is. Ellenérvként érdemes viszont idézni egyik legigényesebb irodalomtörténészünk, Béládi Miklós hosszú, igen pozitív tanulmányából (Kritika): "Ebből a könyvből egyhamar nemigen lesz sikeres, emlegetett olvasmány. Kár pedig, hogy nem válik azzá: joggal megérdemelné". – Véleményünk szerint ilyen esetben az Új Könyvek szempontjai függetleníthetők az irodalmi világban kavarogó elfogultságoktól, személyeskedő indulatoktól, s inkább támaszkodhatunk a maradandó jövőt jósoló irodalmi bírálatra, mint a napi értékrendet figyelő, gloszszázó publicisztikára.

Ingadozás tapasztalható még Mocsár Gábor két szatirikus kisregényének megítélése körül. A Népszabadság dicséri, az Új Írás elmarasztalja; a Kritika a szatira kedvéért megbocsátja hibáit. Valójában mi is a hiányzó műfaj kedvéért tettünk engedményt.

További lényeges differenciák az általunk törzsanyaggá emelt könyvek körül nincsenek. Lássuk viszont a másik oldalt, – azokat a műveket, miket az irodalomkritika a javasolt kategóriából esetleg feljebb emelt volna.

Három folyóirat (K, KR, ÉS) rendkívüli elismeréssel szól Balogh Edgár könyvéről. Igaz, hogy a két világháború közötti Scharlós mozgalom története általános érdeklődésre nem számíthat, mégis utólag elgondolkoztató, nem kellett volna városi törzsanyaggá nyilvánítanunk. Fejes Endre Vidám cimborák-jának nagy visszhangja volt; a bírálók azonban egytől-egyig a Rozsdatemető felől nézik ezeket az írásokat. "Nem új dolgok!" – írja a Népszabadság recenzora, "jelentős darabok" – mondja a Kritika ismertetése. Az ellentmondó vélemények mögött azonban ott van a nagyobb teljesítményt váró, udvariassá tompított elégedetlenség. Az Új Könyvek álláspontja annyiban támadható, hogy Fejesnek kevésbé számította be a Rozsdatemetőt, mint Fekete Gyulának Az orvos halálát. Fekete novelláskötetét azonban szervezesebbnek, gazdagabbnak éreztük. (Fejesében tudvalevőleg régebbi novellájának a kritikusok által is bírált filmváltozata szerepel újdonság helyett.)

Galambos Lajos regénye szokatlanul terjedelmes, körültekintően pozitív, az Új Könyvek álláspontjával ellentétes kritikát kapott. Ismertetésünk az összegezés kísérletének, a főhős (Bán Mari) megrendítő sors-ábrázolásának elismerése mellett a túlzó naturalizmus és a hibás szerkesztés miatt nyilvánította a regényt falun, városban javasoltnak (törzsanyag helyett). Ezzel szemben a megjelent bírálatok: "Antiromantikus (Fejes: Rozsdatemető; Cseres: Hideg na-

pok; Jancsó: Szegénylegények szintjén.) Ujfajta emberszemlélet . . . Igazi regény . . . Az Isten őszi csillagánál gyengébb, de tipizálásban jobb. Visszalépés az előreugrás érdekében" (Almási Miklós, Kortárs). "Testies és végletekhez húzó író Galambos, az bizonyos. Ezek fölött a hajlandóságai fölött azonban egy határozott világnézetű művész értelmi ereje uralkodik. . . A naturalista összefogása a realistával, a realista uralma a naturalista fölött . . . Mi egészen mást kifogásolnánk: a sok és jó szimbólum mellé odatett még egyet, a bányabeomlás monumentálisnak szánt, ám igazi indokolttság híján egyáltalán nem oly nagyszerű szimbólumát . . . A naturalista tulzások veszélyeztetik a bőségnek, az erőnek és a mértéknek azt az egységét, amely G. prózájának legjobb erénye, de végülis nem bontják meg tulságosan" (Héra Zoltán, Új Írás). "Hibái ellenére jelentős lépés. A korábbi eredmények megőrzésével nagyobbigényű, modernebb technikájú alkotómódszer eredménye" (Martinkó András, Kritika). "A mondanivaló igazsága az ábrázolás tulzásaiban is majdnem csorbitatlan" (Faragó Vilmos, Élet és Irodalom).

Mindezek után csak annyit hozhatunk fel mentségül, hogy a Galambos körül működő, olykor csupán a termékenység bővületétől szitott kritikai felhajtó erő ismeretében a Zsilipek-et a felkért recenzoron kívül még egy kompetens informálóval is elolvastattuk. Írósof jelentése lesújtó volt. A szakreferens, aki harmadikként ugyancsak elolvasta a művet, a fent ismertetett pozitív vélemények ellenére sincs meggyőződve arról, hogy Galambos korszakot átfogó vállalkozása valóban korszakos értékű marad.

Tulságosan szigorúak voltunk Lesznai Anna Kezdetben volt a kert című vaskos regényének megítélésében is. Kétségtelen, hogy a lelkes kritikákban a kuriozitásnak kijáró elfogódás dominál. Egyetlen Magyarországon készült mű bírálatában, még Galambosnál sem, találkoztunk mostanság ilyen maximális magasztalással: "töretlen erő, érdekes hangulat, alapos korismeret . . . Nemes eszközök. Teljes érzelmi hatás" (NSz). "Magasrendű művészi megőrzítés", (U). "Hallatlan, hihetetlen gazdagság, enciklopédikus igény . . . szabálytalan, öntörvényű mű" (K). "Kivételes mesélőképeség, lenyűgöző egyéniség, szuggesztív erejű művész" (KR). A kivételes nagyrabecsülés mögött itt-ott ugyan árulkodó kifogások is találhatók. (Nem tudta megfogadni Ady tanácsát, hogy 999 szót megőljön az 1000-ik igaziért (K); nem tökéletes . . . nincs szerkezete (KR). Az Új Könyvek két oldalas ismertetése egészében méltányló hangú, de Jókai és Mikszáth világához képest nem látja eredetinek a regénybeli századvég világát; szokványos helyzeteket, szereplőket emleget; figurák fárasztó tömegét. Sajnos, nincs mód arra, hogy egy 1200 oldalas könyvet ellenpróbaként

más szemmel is megnézzessünk. Esetleges új információ alapján lehetett volna a regény városi törzsanyag.

Fejes novelláinál első látszatra vitathatóbb Sánta Az áruló-jának javasoltta nyilvánítása. Ám a nagy kritikai visszhang itt is inkább az előző sikeres művek íróját illeti, B Nagy László egy ötödik nagy mű ígéretét látja benne (K)., Béládi Miklós szerint a szerző lemondott legjobb írói tulajdonságairól; eszmék szócsövévé formálta alakjait; az epika fennmaradó elemeit is száműzte (KR)., A közjátéknak nyilvánított regényt tehát erényeivel együtt is joggal ismertettük a javasolt művek közt.

5.

Nézzük végül azokat a műveket, amikkel a hivatalos irodalomkritika nem foglalkozott. Vajon a teljes mellőzés nem int-e bennünket arra, hogy szigorubban különítsük el a javasolt és nem javasolt szépirodalmat? – Amint már említettük, a határon kívüli magyar újdonságok alig-alig kapnak kritikát folyóiratainkban. E tekintetben még a gyengébb művek ismertetését is missziónak éreztük, nem szólva arról, hogy Tomcsa, Csanda tanulmányköteteinek, a Cseh-szlovákiai magyar költők antológiájának visszhangtalansága irodalomkritikánk már-már bűnös mulasztása. Ugyancsak figyelmet érdemeltek volna Beke György, Gobby Fehér Gyula, Kovács György, Pusztai János, Szász János és Tamás Mária könyvei. Ha e tekintetben nem is érhet bennünket a liberalizmus vádja, kérdéses, miért ment el az irodalmi közvélemény Fülöp János, Gerencsér Miklós, Katkó István, Kolozs Pál, Vértess József hazai szerzők művei mellett. Be kell ismernünk, hogy Fülöp és Gerencsér esetében az előző jobb írások (József Attila díj) vonzásának engedtünk inkább, mint a meglehetősen negatív recenzióknak. Ugyancsak kerülhetett volna harmadik fejezetbe Kolozs Pál és Vértess József regénye. Az előbbinél az olvasmányosság, az utóbbinál a feltárt életanyag javára tétetett engedmény. Réálistnak tartjuk viszont Katkó regényének részünkről való pozitív értékelését. Mivel a tárgyalt időszakban mindössze három mű került a harmadik fejezetbe (Barát Endre: Hajnalka; Csepeli Szabó Béla: Forgószele; Major Nándor: Dél), elmondható, hogy óvatosan, talán tulságosan is óvatosan mérlegeltünk; érthető viszont, hogy újdonságokkal mindig nehezebb szigorúnak lenni, mint a már vizsgázott, viszonyítható értékű kiadványokkal.

Összehasonlító elemzésünk tanúsága szerint szépirodalmi folyóirataink egyáltalán nem foglalkoznak a könyvalakban megjelent mai drámákkal (Berkesi, Illés E., Őrsi, Salamon P.) és a monografikus irodalomtörténeti művekkel (Diószegei: Gábor Andor; Juhász Géza: Papp Dániel; Kardos L.: Tóth Árpád; Me-

rényi O.; Berzsényi Dániel). Az előbbi esetben nyilván a színírálatra, az utóbbiban irodalomtörténeti szakfolyóíratra hagyva a kritika gondját.

Vessünk pillantást még azokra a könyvekre is, amikről egy vagy több, de határozottan elutasító bírálat jelent meg. Mindössze három ilyen mű akad, Egry Iréné, Fazekas Lászlóé és László Annáé. A két író műénél negatívabb értékelése meggondolkoztató (különösen Egry Irén dolgában). – de a Fazekas Lászlót ért szokatlanul durva bírálat (Kis Tamás: *Élet és Irodalom*) ismét azokra az irodalmon kívüli indulatokra enged következtetni, amikről szeretnénk magunkat függetleníteni.

6.

Mindent egybevetve a törzsanyag és javasolt anyag viszonylatában 2-3 olyan mű helye látszik vitathatónak, amit a 33 kiemelt magyar újdonság közé bevettünk; további 2-3 javasolt könyvről mondható, hogy helye lett volna az előbbiektől. Javasolt és nem javasolt irodalom viszonylatában négy-öt műről mutatható ki, hogy az irodalomkritika értékelése ellentmond az Új Könyvekének. 133-ból 11 problematikusan értékelt mű hibaszalékként érzésünk szerint egyelőre nem nyugtalanító arány.

Végezetül az eddigi észrevételekből két nem egészen az Új Könyvek felelősségi körébe tartozó, de általános érvénye miatt oda visszaható megállapítás kívánczik. Egyik, hogy irodalomkritikánk a bírált művek kiválogatásában rendszertelen, a könyvek időbeli követésében pedig rendkívül vontatott. Nehéz megmagyarázni, egy-egy regény vagy verskötet megítéléséhez miért kell több mint esztendőnyi idő. Vajon a késedelemben nem fejeződik-e ki esetleges pozitív szándék ellenére is, negatív vélemény?

Az összehasonlító felmérés másik tanulsága, hogy az irodalomkritikai dokumentáció, illetve a kurrens művekkel foglalkozó kortárs irodalomtörténeti munka szervezetlenül folyik. A mulasztásnak sajnos régi hagyományai vannak, hiszen a magyar irodalomkritikai munkásságot még ma is egy magánvállalkozás – Kozocsa/Sándoré – tartja kézben, mely az újdonságokat kb. 8 év lemaradással követi. A bírált könyvek feltárására vonatkozóan még áthidaló megoldást jelent a KMK, és a Szabó Ervin Könyvtár közös, de nem eléggé ismert vállalkozása, az Irodalomtörténeti tanulmánykötetek és folyóiratok analitikus bibliográfiai karterékjai.^{*} Ám, ha egy könyvről egyáltalán nincs kritika, akkor sehol sem regisztrálódik, szükségszerű tehát, hogy ebből a katalógusból is ki-marad.

A magyar könyvtermés tervszerű kritikai számontartására, arra, hogy minden megjelent mű valamilyen kritikai reagálás alapján visszakereshető legyen,

előre fel kellene készülni. Ilyen perspektivikus rendszerességre eddig még sehol sem történt intézkedés, bár a visszhangtalanul megjelent művek problémáját irodalomtörténészek és könyvtárosok munkájukban egyaránt és mindinkább fáj-lalják.

||

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ 1963 elején össze-gyűjtötte és kiadta az 1963. évi I. s. ö. felében, a legelterjedtebb irodalmi folyóiratokban és a napilapokban megjelent könyvkritikák címleírásait. A próbafüzet egyolda-las nyomással készült és 7.5x10.5 centiméter nagyságu cédulákra is fel lehetett vágni.

A vállalkozást 1963-tól a Fő-városi Szabó Ervin Könyvtár foly-tatta és a hálózatához tartozó fi-ókkönyvtárakat ellátta a recenziók, továbbá a biográfiai és kritikai cikkek kartotékjával. A szolgálta-tást -a korlátozott lehetőségeken belül- több megyei és járási könyv-tár is igénybevette.

Három év során a szolgáltatás nagy anyagot gyűjtött össze. A re-

KÖNYVISMERTETÉSEK
BIBLIOGRÁFIÁJA

Budapest
1963

Irodalomtörténeti tanulmánykötetek
és folyóiratok.

analitikus bibliográfiai kartotékjai

1966

Január-Február

Budapest

1966

ferensz munka nélkülözhetetlen segédeszkö-zévé vált azokban a könyvtárakban, ahol időről - időre rendszeresen beosztották a katalóguscédulákat.

Egy - egy könyvről, filmről, szerző-ről vagy irodalmi irányzatról a kartoték alapján g y o r s a n lehet bőséges tá-jékoztatást adni az olvasóknak.

A gyűjtemény tájékoztatási értéke év-ről-évre növekszik.

1966-tól a kartoték előállítását a

NÉPMŰVELÉSI PROPAGANDA IRODA

vette át. Ez lehetővé teszi, hogy -térítés elle-nében - az eddiginél lényegesen több könyvtár jusson ehhez az értékes szolgáltatás-hoz. Az érdeklődők forduljanak közvetlenül az Irodához. C i m e :

Budapest, VII, Gorkij Fásor 45.

ELEKTRONIKUS SZÁMITÓGÉPEKKEL DOLGOZÓ VEGYIPARI DOKUMENTÁCIÓS OSZTÁLY AZ ORÉAL KUTATÓKÖZPONTJÁBAN

Georges Sag

Az IBM France 1965 szeptemberében Le Vesinetben megtartott "A számítógépek szerepe az információ visszakeresésében" témájú szemináriumán először volt alkalmunk nyilvánosságra hozni gépesítési kísérletünk kezdeti eredményeit. Az Association Française des Documentalistes et des Bibliothécaires Spécialisés Informations c.lapjának a franciaországi dokumentáció automatizálásával foglalkozó különszámában (Documentaliste 1966, 107-14) R.Charle műszaki vezérigazgatóval kifejtettük gépesítési módszerünk alapelveit és módszereit. (A Könyvtártudományi Szakkönyvtárban 4-2407 számon található).*

Jelen tanulmányunkban összefoglaljuk fent említett két közleményünket, de főleg gépesítési kísérletünk továbbfejlesztésének tapasztalatait kívánjuk ismertetni. Hangsúlyozzuk, hogy valamely gazdag dokumentációs anyag gépesítése, annak kezdeti szakaszában jelentős költségtöbblettel jár és anyagi előnyökre csak a teljes régi anyag feldolgozása után számíthatunk.

Az Oréal cég, 40 gyárüzemében -Párizstól Tokióig- mintegy 1200 kozmetikai és háztartási vegyiterméket gyárt, évi 170 millió dollárt meghaladó értékben. A központi kutató laboratórium (Aulnay sous Bois) ma több mint 100 vegyészt foglalkoztat, de e sorok írója még 1953-ban szervezte meg a cég dokumentációs osztályát, amikor a kutatói létszám sokkal szerényebb volt.

Az osztály tagozatai a következők:

1. Gyűjtemények:

- a/ 1000 kötetes könyvtár, amely magában foglalja az alapvető műveket (Beilstein, Organic Reactions, Organic Syntheses, Teil-

* Charle, Roger - Sag, Georges: Essai d'automatisation de la documentation cosmétologique (Laboratoires Oréal). - Documentaliste. 1966. 1. trim. [2.] no. spec. 107-111. p. Illusztr. Bibliogr. 114. p. 5 tétel.

neimer, Ullman, Houben-Weyl stb.)

- b/ Folyóirat gyűjtemény (mintegy 120 periodikum), számos sorozat visszamenőleg az 1920-1930-as évekig.
- c/ Minden országra kiterjedő, mintegy 10 000 darabból álló szabadalmi leírás gyűjtemény
- d/ Mikrofilm gyűjtemény, mintegy 10 000 mikrofilmcsikkal, Minnesota Mining and Mfg Co. leolvasó-nagyító géppel
- e/ Katalógus és prospektus gyűjtemény, több mint ezer dokumentummal
- f/ Központi katalógus-karton terem a hozzátartozó sokszorosító berendezéssel (Colos)

Ez a részleg 3 személyt foglalkoztat. Egy segédkönyvtárosnőt, aki egyben az osztályvezető titkárnője, egy gépirónőt és egy alkalmazottat, aki a sokszorosítási munkákat és a kartonok osztályozását végzi. A fényképészeti laboratórium, a xerográfikus (Rank) és fénymásoló (blue-print) berendezés, valamint az Ofset-sokszorosító a dokumentációs osztály rendelkezésére áll, de attól független.

2. Feltérési részleg:

Minden kutatólaboratóriumi csoportvezetőnek (5 főmérnök) egy dokumentalista áll rendelkezésére, aki a beérkező dokumentumok feltárását végzi az illetékes kutatócsoport érdeklődési körének megfelelően. Ezeket 21x27 cm-es leírólapokon rögzítik (alkoholos sokszorosítás, 2 gépirónó). A kivonatok a leg-rövidebb időn belül az illetékes kutatók, a tudományos igazgató, valamint a dokumentációs osztály vezetője elé kerülnek.

3. Központi szerv:

A feltérési részleg leírásait és az üzem érdeklődési körébe tartozó új szabadalmi leírásokat a központi szerv vezetőjének elbírálása szerint két csoportba soroljuk:

- a/ a dokumentum a kutatási programot közvetlenül vagy közvetve, távolról vagy közelről érinti;
- b/ a dokumentum csak műszaki, laboratóriumi vagy analitikai számadatot tartalmaz. A leírás csak a kutatók általános ismereteinek gazdagítását célozza, vagy pedig az üzem adottságait tekintetbe véve, a leírás érdektelen.

Az a/ csoportba tartozó dokumentumok tartalmát gépesítésre előkészítjük - kódoljuk. Erre a célra kizárólag az eredeti dokumentumokat használjuk fel és sohasem azok leírásait. A leírásokat, esetleges kiegészítés vagy egyszerűsítés után, katalógus-kártyákra sokszorosítjuk, a központi katalógus-terem, valamint

az érdekelt részlegek (műszaki vezérigazgató, szabadalmi osztály karton-katalógusa, végtermékeket formuláló laboratóriumok stb.) részére. A b/ csoportba tartozó leírásokból kódolás nélkül készítünk katalógus-kartonokat (2 gépirónő) az a/ csoportban felsorolt érdekelték részére. Jelenleg a központi szerv egy vezetőt és 3 dokumentalistát foglalkoztat, ami figyelembe véve a nagy mennyiségű régi anyag feldolgozásának szükségességét, nem elég a munka elvégzésére.

A katalóguskartonokat a szokásos 3 csoportba soroljuk:

- szerzői katalógus
- tárgyszó-katalógus (deszkriptorok)
- ország-és számrendi szabadalmi katalógus

A tárgyszó-katalógus mintegy 2000, betűrendbe sorolt tárgyszót (deszkriptort) foglal magában, melyet az osztály első 5 működési éve alatt állított össze. A deszkriptorok kidolgozásának problematikáját - különös tekintettel a gépesítési szempontokra - az ADBS műszaki és tudományos csoportja részére tartott előadásunkban ismertettük. (Ennek szövege a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban a: érdeklődők rendelkezésére áll a 4-2311/1 számon)*

Miután gyűjteményeink az elmúlt évek folyamán, évente mintegy 7000 dokumentummal gyarapodtak, már néhány esztendeje nyilvánvalóvá vált, hogy a tárgyszó katalógusban, a katalógus kartonok felhalmozódása miatt, gyakorlatilag nehézkes a feladott kérdések felkutatása, sőt rendkívül nehéz megállapítani azt is, ha valamely téma nem szerepel a katalógusban.

A mai ipari élet követelményei mellett egy tradicionális 150 000 kartonos katalógus üzemben tartása korszerűtlen. Ennek a ténynek felismerése ellenére, nem lehetett átmenet nélkül, a kizárólagos gépi dokumentációra átállítani az osztályt, egyrészt a nagymennyiségű feldolgozatlan régi anyag, másrészt a b/ csoportba tartozó új dokumentumok miatt.

A régi anyag és a b/ csoportba tartozó új anyag feltárásának elégtelenségét azzal jellemezhetjük, hogy az átlagos deszkriptor szám /dokumentumonként csupán 1,5.

Gépesítésünk kísérleti szakaszában 1963-ban mintegy 1000 dokumentumot kódoltunk a hajfestés és a hullámosítás témaköréből. Ehhez a munkához 1600 különböző deszkriptort alkalmaztunk. Az átlagos deszkriptor szám 10 felett volt dokumentumonként, ami az ismert franciaországi gépesítési kísérleteknél jóval mélyrehatóbb analízist mutat. Az első nálunk ismert kísérletet a vegyiparban a Compagnie St-Gobain végezte (Levéry F. et al.: Une expérience de sélection

* Sag, Georges: Essai d'automatisation de la documentation cosmetologique. Séminaire IBM, rôle de l'ordinateur dans la recherche de documentation. Le Vesinet 27-28 septembre 1965. 5. p.

automatique de documentation, Saint-Gobain- IBM- France, Paris, 1960, 52 pp.), 8,5 átlagos deszkriptor számmal. Az egyéb iparágakból ismert gépesítési kísérletekben az analízis intenzitása még alacsonyabb volt, a Compagnie Générale de Télégraphie sans Fils (Gamb, J., IBM- France szeminárium, Le Vesinet, 1965.szeptember) 7 deszkriptort használt dokumentumonként, a Compagnie Générale d'Electricité (Lehmann, G. - Guedeney, F.: Mémoires soc. ingénieurs civils France, 1965, mai, 12 pp.) pedig csak 3,5 deszkriptort. Jelenleg az átlagos deszkriptor számunk az egész memorizált anyag után számítva 12 felett van.

Az osztályunkon végzett gépesítés lehetővé tette:

1. az analízis igen jelentős elmélyítését, és azt, hogy minimális idő alatt válaszoljunk olyan kérdésekre, hogy pl. milyen kozmetikai célokra alkalmaztak eddig X nyersanyagot, vagy pedig Y nyersanyag szerepel-e szabadalmi leírásokban Z alkalmazási területen;
2. a témafigyelést;
3. a gépi memorizálás melléktermékeként szerzői, tárgyi és szabadalmi szám szerinti index rendszeres kiadását;

Végül pedig a gépesítés kizárja az elkallódott vagy rendezetlen katalógus-cédulákat.

Gépesítési eljárásunkban eddig - hetenként 2 órán át - az IBM-1460 számítógépet használtuk. Ez az időtartam természetesen csak a lyukkártyák visszakeresési, illetve az index rendezési és kinyomási idejét jelenti; a lyukkártyaműhely igénybevétele havonta mintegy 100 munkaórát jelent és egy program-speciális hosszú hónapokat töltött problémáink megoldásával. Gépparkunk most az eddiginél jóval nagyobb kapacitású IBM-360 számítógéppel bővült.

A kidolgozott program alapelve a kötött, de nyílt nyelvű kódolás, az adatbeviteli űrlapokon szereplő deszkriptorok kódszámait a számítógép állapítja meg. A visszakeresési folyamat mágneses lemezek segítségével történik, melyeken minden deszkriptor kódszáma mögött fel vannak tüntetve azon dokumentumok sorszámai, amelyekben a kérdéses deszkriptor szerepel. A memória ezen legfontosabb eleme mellett a számítógép létrehoz és időközönként kiegészít:

1. két mágneses deszkriptor szalagot - az elsón a deszkriptorok és szinonimáik betűrendben, a másodikon kódszámuk sorrendjében szerepelnek;
2. egy "könyvtár-szalagot", amelyen a dokumentumok szerzői, címei, szabadalmi számai, bibliográfiai adatai és az összes jellemző deszkriptorok szerepelnek, a dokumentumok sorszámai szerint rendezve;
3. egy "dokumentum-szalagot", amely abban különbözik az előző mágneses szalagtól, hogy ezen deszkriptorok nem szerepelnek. A jelzett mág-

neses szalagok, valamint a mágneses lemezek, a "fichier inversé" tartalmát a számítógép kiadó egysége periódikusan kinyomja.

A betűrendes deszkriptor-jegyzéket kódolási szótárként használjuk. A kódszám szerinti deszkriptor-jegyzék az előző kiegészítésére szolgál, amennyiben ez az azonos kódszámu szinonimákat csoportosítja, megkönnyítve a témának legmegfelelőbb deszkriptorok kiválasztását.

A könyvtár-szalag a gépi visszakeresés eredményének gyors ellenőrzését teszi lehetővé. Ezen a kiadványon ugyanis a deszkriptorok, kódolásuknak megfelelően, logikus sorrendben szerepelnek. A deszkriptorok szintaktikus vagy paradigmátikus összefüggésben való kódolását eleve visszautasítottuk, azzal az indokolással, hogy egyrészt a vegytan elég logikus tudomány ahhoz, hogy a deszkriptorok egyszerű juttatározása kifejezze a vezérszavak összefüggését, másrészt, mert az ilyenfajta összefüggések kódolása több idővesztéssel járna, mint az az időnyereség, melyet elkészítésük és használatuk biztosítana.

A dokumentum-szalag az adatvisszakeresési válaszok teljes referenciáinak kinyomtatására, a szerzők névszerinti, vagy a szabadalmi leírások ország és sorszám szerinti jegyzékeinek kiadására szolgál.

A m á g n e s e s l e m e z e k ("fichier inversé") tartalmának kinyomtatott jegyzéke bizonyos esetekben lehetővé teszi a számítógép memóriájának használatát a gép igénybevétele nélkül. Továbbá lehetővé teszi nagyértékű dokumentológiai statisztikák leolvasását, mint amilyen például a deszkriptorok előfordulási gyakoriságának megállapítása, vagy esetleges kiküszöbölésüket, ha a deszkriptorokat csak elenyésző számu dokumentum kódolása tartalmazza.

Már gépesítésünk kísérleti szakaszában is észleltük, hogy a deszkriptorok vegyi jelleg szerinti csoportosítása szükséges; ezt a problémát módszerünk továbbfejlesztésének alapvető feladatául tekintjük. A deszkriptorok értelem szerinti csoportosítása magában foglal egy gépesíthető eljárást és egy szakértői munkát követelő feladatot. 1964 októberében a Sorbonne-on beiktatott doktori értekezésünk tervében többek közt vázoltunk egy módszert, a vegyi szakkifejezések gépi kódolására és csoportosítására. A Chemical-Biological Activities Tapes and Search Service (Columbus, Ohio, 11 pp.) füzeté szintén említi annak lehetőségét, hogy az Amerikai Kémiai Társaság kiadványaként megjelenő fenti című mágneses szalagokon a vegyületek neveit szógyökök szerint lehet analizálni, visszakeresni és csoportosítani.

Az összes lehetséges gépi és manuális csoportok kivonása valamely szókincsből természetesen teljesen felesleges munka lenne, viszont az üzemi érdeklődési körébe vágó csoportok összeállítása és e csoportok

tok állandó időszerűsége igen fontos feladata minden gépesített dokumentációs osztálynak. Így például R. Charle műszaki vezérigazgatónkkal a "Manufacturing chemist and aerosol news"-ban, ez év végén megjelent cikkünk, a haj és szőrme festékekről, manuálisan készített csoport-lexikonunk igénybevételével készült.

Befejezésül még megjegyezzük, hogy a gépesített dokumentáció értékmérője az alkalmazott szókincs minősége. Ez a szókincs a kifejezés irodalmi értelmében értelmezendő, amennyiben ez pontosabban jellemez egy szervezési szellemet, mint egy műszaki lexikont.

FRANCIA KÖNYVTÁRÜGY - FRANCIA KÖNYVTÁRAK

Beszámoló az 1965 novemberében tett francia-
országi tanulmányutról

Kovács Máté

1965. decemberében a magyar-francia kulturális csereegyezmény alapján kéthetes tanulmányuton volt Franciaországban dr. Kovács Máté az ELTE Könyvtártudományi tanszékének vezetője. Az utibeszámolót -kéziratban- a Könyvtártudományi Szakkönyvtár olvasói nagy érdeklődéssel -és haszonnal- tanulmányozhatták. Mivel a beszámoló iránt az olvasók igényei továbbra is mutatkoznak, többek felkérésére, készséggel közöljük teljes terjedelemben -a szerző beleegyezésével- a francia könyvtárügy fontosabb területeit és szervezeteit ismertető részt.

Ismeretes, hogy a francia könyvtárügy igen nagy multra és kiemelkedő eredményekre tekinthet vissza. A polgári könyvtár: kultúra egyik fő fejlődési területe - legalábbis a kapitalista társadalom első századában - Franciaország volt. Különösen addig, amíg az angol, majd az északamerikai könyvtárügy fejlődése a franciáét túl nem szárnyalta. A francia forradalom uttörő kezdeményezései, pl. a királyi, a földbirtokosi és egyházi könyvtárak állami tulajdonba vétele, a nemzeti könyvtár létesítése, a városi könyvtárak gyors fejlesztése a polgárság számára, a kéziratárak, ősnymtatványtárak, régi és ritka könyvgyűjtemények létesítése és feldolgozása, a nagy bibliográfiák, könyv- és kéziratkatalógusok, és alapvető forráskiadványok világviszonylatban is jelentősek, nem egyszer uttörő jellegűek és példamutatóak voltak.

Később azonban, a múlt század végén és e század első felében, a fejlődés hosszabb időre megtorpant, évtizedeken át alig haladt valamit előre. Ekkor a francia könyvtárügy jócskán elmaradt az egyetemes fejlődés élvonalától.

A második világháború után, különösen a legutóbbi évtizedben viszont új-

ből erőteljes fejlődés vette kezdetét. Az ország általános gazdasági fellendülése, ipari és mezőgazdasági fejlődése, valamint a népszaporulat erőteljes növekedése itt is szembetűnően érezteti hatását. Szerencsés körülménynek bizonyult, hogy a könyvtárügy korábbi teljes széttagoltságát, legalábbis a legfontosabb területeken, fokozatosan erősödő központi, kormányzati irányítás kezdte felváltani. Így az újabb fellendülés szakaszában a központi, országos tervezés és szervezés, irányítás és ellenőrzés kedvező hatása egyre hangsúlyozottabban érvényesül. Éppen ez a fellendülés és országosan egységes rendszerré való szerveződés folyamata az, aminek a tanulmányozása számunkra is számos hasznos tapasztalatot, itthon is értékesíthető tanulságot nyújthat.

A könyvtárügy köréből Párizsban a következő intézményeket látogattuk meg: a Francia Könyvtárak Igazgatósága, Nemzeti Könyvtárosképző Főiskola, Nemzeti Könyvtár, a Párizsi Tudományegyetem Könyvtárainak Központja, valamint két könyvtára: A Sainte Geneviève Könyvtár, a Természettudományi Kar új könyvtára Párizs mellett Orsay-ben, a Francia Könyvtárak Igazgatóságának Bibliográfiai Tájékoztató Szolgálat, vidéken pedig a Chartres-i, a Tours-i és a Bourges-i városi, ill. megyei könyvtárakat tekintettük meg. Ily módon alkalmunk nyílt a könyvtárügy egyes irányító és csúcsszerveinek, valamint egyes régebbi és új tudományos és közművelődési könyvtárak helyzetének és munkájának a tanulmányozására. Viszonylag rövid idő alatt jó keresztmetszetet nyerhettünk a francia könyvtárügy egészéről. A továbbiakban az egyes könyvtárakban és könyvtárügyi intézményekben szerzett tapasztalatainkról adunk számot és az ezekkel kapcsolatos javaslatainkat adjuk elő.

Direction des Bibliothèques de France. Francia Könyvtárak Igazgatósága

Az Igazgatóság a Nemzetnevelési Minisztérium (Ministère de l'Education Nationale) önálló főosztálya. Még 1945 augusztusában létesítették. Feladatkörét, irányító és ellenőrző tevékenységét csak fokozatosan alakította ki.

Nem minden könyvtár és a könyvtári munka nem minden területe tartozik a közvetlen felügyelete és hatásköre alá. Közvetlen irányítása alatt állanak a francia könyvtárügy központi szervei és intézményei. Így a Könyvtárosképző Főiskola, a Könyvtárak Tájékoztató Központja, a francia könyvtárügy központi folyóirata: a Bulletin des Bibliothèques de France.

A könyvtárak közül közvetlen felügyelete alá tartoznak a legfontosabb tudományos és közművelődési könyvtárak. Így a Bibliothèque Nationale és külön-

féle részlegei, (pl. az Arsenal Könyvtára), az egyetemek központi és kari könyvtárai (a tanszéki és intézeti könyvtárak nem), több fontos tudományos szakkönyvtár (pl. a Tudományos Akadémia két könyvtára, az Écoles des Langues Orientales Vivantes Könyvtára, stb.), a városi közművelődési könyvtárak közül azok, amelyeket részben értékes történeti állományuk, részben nagyságuk és jelentőségük alapján első osztályuaknak minősítettek (ez idő szerint 46), az eddig létesült megyei és körzeti könyvtárak (összesen 37).

Nem terjed ki az Igazgatóság hatásköre a más minisztériumok felügyelete alatt működő felsőoktatási és kutató intézetek könyvtárait, a vállalati szakkönyvtárakra, azokra a városi könyvtárakra, amelyeket nem emeltek ki (több mint 500), az általános és középiskolák könyvtárait, stb.

De a könyvtári munka területei és feltételei közül is csak a legfontosabbakkal foglalkozik közvetlenül az Igazgatóság. Éspedig a személyi ügyekkel (Bureau du personnel), a központi (minisztériumi) hitelekkel (Bureau de la comptabilité) és az egyes fontos szakmai ügyekkel (Service technique).

A személyi ügyek közül pl. központilag csak legmagasabb képzettségű, vezető beosztású könyvtári dolgozók ügyeit (kinevezés, előléptetés, áthelyezés, stb.) intézeti közvetlenül. A több ezer közül tehát országosan mintegy 600 vezető könyvtáros van az Igazgatóság létszámában. A többiek, tehát a nem vezető beosztásúak ügyeivel a vezetők javaslatára a helyi szervek, intézmények és testületek (egyetemek, városok, megyék, stb.) foglalkoznak. Ezek esetében az Igazgatóság befolyása tehát közvetve, a vezető beosztásúakon keresztül és a központilag hozott jogszabályok alapján érvényesül. Központilag szabályozzák pl. a képesítést, az illetményeket, szolgálati időt és előléptetést stb. Így elérhető, hogy az Igazgatóság viszonylag nem túl nagy számú vezető beosztású könyvtáros ügyeinek közvetlen intézésével lényegében a könyvtárak összes dolgozóinak személyi ügyintézését irányítja és ellenőrzi. A vezető beosztásúak alkalmazását, előléptetését, áthelyezését központilag végzik.

A pénzügyek intézése is ehhez hasonló. Néhány önálló költségvetéssel rendelkező országos nagy könyvtár kivételével (pl. Bibliothèque Nationale, a Strassburgi Egyetemi Könyvtár, stb.) a könyvtárak működési költségeit rendszerint több szerv költségvetésében irányozzák elő (pl. egyetemében, városában, megyéében, stb.) Előfordul, hogy egy-egy könyvtár 4-6 forrásból is kap hozzájárulást: A különféle érdekelt hatóságokon és intézményeken kívül még társadalmi vagy gazdasági szervezetektől is (pl. a könyvtár baráti körétől, vállalatoktól, stb.). Ezek között leglényegesebb rész az Igazgatóság központi hitelkeretében előirányzott s szerződésileg vagy rendeletileg biztosított hozzájárulás (államsegély), amely rendszerint csak előre meghatározott könyvtárpolitikai célokra

használható fel. Ily módon az Igazgatóság anélkül, hogy az összes fenntartási és működési költségeket magára vállalná, lényegében az állami, központi hozzájárulás feltételeinek meghatározásával az összes forrásokból származó költségkeretek felhasználását befolyásolja. Különösen fontos ez a központi státusok telepítése, a könyvtári állománygyarapításra fordított hitelkeret esetében, vagy az építkezési és berendezési hitelek terén.

Mind a személyi, mind a pénzügyi ügyintézés kialakult rendje jó példát nyújt a centralizálás és decentralizálás egyensúlyára, az állami és helyi (megyei, városi, intézményi) erőforrások összefogására, az országos és helyi érdekek összeegyeztetésére. Kétségtelen, hogy ez a megoldás Franciaország régi hagyományaiban gyökerezik. De a mi szempontunkból sem volna felesleges a tanulmányozása. Egyes eredmények bizonyára a mi viszonyaink között is hasznosíthatók lennének.

A harmadik, könyvtári szakmai irányítás és ellenőrzés területe jóval többre tágul, mint a személyi és gazdasági ügyeké. Itt a teendőket egyfelől az egyes legfontosabb könyvtár típusok, másrészt a legjelentősebb könyvtárügyi munkafolyamatok szerint határolják el. Az egyik az egyetemi könyvtárak ügyeivel, a másik a közművelődési könyvtárakéval, a harmadik az építkezés és berendezés kérdéseivel foglalkozik. A három főfelügyelő pedig a könyvtárak rendszeres helyszíni látogatását és ellenőrzését végzi. Tanácsaikkal, tárgyalásaikkal segítik a könyvtár belső munkáját és igyekeznek kieszeközölni a helyi szervek (megye, város, egyetem, stb.) szükségesnek látszó támogatását. Ennek az osztálynak a feladata az is, hogy a különféle szakmai bizottságok (pl. katalogizálási, bibliográfiai, dokumentációs, stb.) munkáját elősegítsék. Ez az osztály tartja a kapcsolatot minden más olyan szervvel vagy intézménnyel is (minisztériumok, intézetek, stb.), amelyeknek jelentős könyvtárai vannak, vagy a könyvtárak tevékenységében érdekelve vannak (pl. egyetemek, muzeumok, megyék, városok).

Ennyiből is nyilvánvaló, hogy a francia könyvtárügy ma még korántsem alkot egységes rendszert. Az Igazgatóság hatásköre csak a könyvtárak néhány legfontosabb csoportjára terjed ki, valamint a könyvtárügy néhány nagyon jelentős központi intézményére. Fontos körülmény azonban, hogy az egységes könyvtári rendszer továbbépítésének megvannak a legalapvetőbb feltételei és leglényesebb szervei. A jelek szerint valószínű, hogy a fejlődés ebben az irányban előre láthatóan továbbfolytatódik. Mindebből a mi szempontunkból nem is csupán az eddig elért eredmények érdemelnek figyelmet, - bár azok is számos tanulságot adnak - hanem főként azok az elvek és módok, ahogy a rendszert kialakítani igyekeznek. Ennek lényege, hogy kormányzati (minisztériumi) szinten igyekeznek összpontosítani minden olyan tényező elvi és gyakorlati gondozását, ami

a könyvtárak munkája szempontjából döntő szerepet tölt be, s ugyanakkor a helyi szervek hatáskörében marad minden olyan ügy intézése, ami helyileg jelentős, s az országos célkitűzéseket alapvetően nem befolyásolhatja. Így elkerülhetik mind a túlzott centralizálás, mind a túlzott decentralizálás veszélyeit. A kettő együttes helyes egyensúlyával igyekeznek biztosítani az optimális eredményt.

École Nationale Supérieure de Bibliothécaires. Könyvtárosképző Főiskola

A felsőfoku könyvtárosképzés több, mint másfélévszázados Franciaországban. Az École Nationale des Chartes (1821) a párizsi tudományegyetem keretében működik. Ma is fennáll. Kézirattárosokat, levéltárosokat, könyvmuzeológusokat (ősnyomtatványtárosokat, s más régi és ritka gyűjteményekhez könyvtárosokat) képzett és képez ma is. Ennek megfelelően a bibliológia történeti ismeret-ágait, főként írástörténetet és paleográfiát, kézirat- és levéltárat, könyv- és könyvtártörténetet, ősnyomtatványismeretet stb. tanít. Végzett hallgatói a könyvtárak kéziratárában, régi és ritka könyvgyűjteményeiben, levéltárakban helyezkednek el. Az évenként felvett hallgatók száma 20 körül van. Ebből 5-10 helyezkedik el a könyvtárak történeti táraiban, a többi más könyvtár típusokban, levéltárakban talál alkalmazást.

Ennyi is világosan mutatja, hogy az École Nationale des Chartes nevelési-oktatási céljait és programját akkor fogalmazták meg, amikor a könyvtárak elsősorban könyvmuzeumok voltak. Főfeladatukat a kéziratok, régi és ritka könyvek s más régi kiadványok összegyűjtésében, megőrzésében és hozzáférhetővé tételében látták. A könyvtár ekkor még elsősorban a történeti jellegű kutató munka műhelye kívánt lenni. Erre készítették elő a könyvtárost is.

Időközben azonban mint minden más fejlett országban, Franciaországban is a könyvtárak egyre inkább közművelődési intézményekké, ill. a társadalom élő gyakorlatának munkaeszközévé váltak. A régi kézirat- és könyvgyűjtemények mellett hatalmas modern új szakkönyvtárak és közművelődési könyvtárak százai jöttek létre. Nyilvánvalóvá vált, hogy ezekre a modern könyvtárosi feladatokra az École des Chartes az addigi célkitűzésével és programjával nem tudja megadni a szükséges szakképzettséget. Előbb, 1932-től az egyetemi oktatás átszervezése céljából külön szakvizsgát szerveztek. Az itt nyert oklevél (diplôme technique de bibliothécaire) jogot adott valamennyi felsőfoku munkakör betöltésére a modern könyvtári gyűjteményekben. Ezzel kilátás nyílt arra, hogy a továbbiakban majd egyetlen egyetemi intézet keretében, de szakosított tagozatokon old-

hatják meg a könyvtárosok felsőfoku szakképzését a könyvtárak történeti gyűjteményei, valamint külön a szakkönyvtárak, ill. a közművelődési könyvtárak számára. Ehhez kapcsolódhatott volna később a dokumentálók felsőfoku szakképzése. A felsőfoku könyvtárosképzés korszerű és ésszerű, a tényleges társadalmi szükségletből következő megoldása tehát adva volt. Ez mégsem bizonyult járható utnak. A Sorbonne és az École nem ismerte fel a korszerű szükségletet és a kézenfekvő lehetőséget. Nem vállalkozott az új tagozatok kifejlesztésére. Jóllehet saját jól felfogott érdeke is ezt kívánta volna, hiszen a könyvtárügy és a dokumentáció fejlődése egyre nyilvánvalóbbá tette a korszerűsítés szükségességét; az új tapasztalatok értékelését, megfelelő új oktatási programok kidolgozását és a hallgatók létszámának felemelését. Egyre nagyobb hiány mutatkozott korszerű szakképzettséggel bíró könyvtárosokban. A könyvtárak a viszonylag gyorsan szaporodó könyvtári munkahelyekre kénytelenek voltak egyre nagyobb számban alkalmazni szakképesítés nélküli könyvtárosokat.

A Könyvtárak Igazgatósága felismerte a könyvtárosok szakképzésében mutatkozó elégtelenségeket és ellentmondásokat és újraszervezte a könyvtárosképzést. Alapos előkészítés után 1950-ben a Bibliothèque Nationale-hoz kapcsoltan megnyílt a könyvtárosok felsőfoku szaktanfolyama, amely felsőfoku szakképesítést adott (diplôme supérieur de bibliothécaire). Erre versenyvizsga alapján egyetemi végzettséggel bíró jelölteket vettek fel. A hallgatók csaknem a kezdő fizetést elérő ösztöndíjat kaptak és a végzőket a könyvtárak állami (minisztériumi) státushelyeire központilag helyezték el. A helyzet még nem volt véglegesnek tekinthető, mert a szaktanfolyamot nem tartották kielégítő megoldásnak. Ráadásul a dokumentálók szakképzését több tudományegyetemen is bevezették (Párizs, Nancy, Toulouse). Dokumentálókat képeznek ezeken kívül az Institut National des Techniques de la Documentation (Paris, 3e, 292, rue Saint-Martin, 2 év), és az Union Française des Organismes de Documentation (Paris, 2e, 65, rue de Richelieu, 2 félév) keretében is. Ezek mellett kialakult a könyvtárosok középszintű szakképzése is.

Egyelőre legalábbis kielégítő megoldást úgy értek el, hogy nem egyetlen intézmény különböző tagozataival, hanem különböző intézmények bizonyos mértékig összeegyeztetett rendszerével igyekeztek a könyvtárosok szakképzését biztosítani. A Sorbonne-on az École des Chartes-ban továbbra is megmaradt az eredeti szűkebb keretben a paleográfusok, levéltárosok és könyvmuzeológusok képzése. Ez az egyetemi képzés általános menetébe illeszkedik be. Érettségi és átlag 5-6 évi egyetemi tanulás kell ahhoz, hogy a hallgató egyetemi diplomát (licence) szerezhessen. A Könyvtárosképző Főiskola pedig felsőfokon a nagy tudományos és szakkönyvtárak és kiemelt közművelődési könyvtárak ve-

zető beosztású könyvtárosainak a szakképzését látja el. De itt történik közép-szinten a segédkönyvtárosok, pontosabban az alkönyvtárosok (sous-bibliothécaires) képzése is. A dokumentálók képzését pedig külön a fentebb felsorolt intézmények végzik.

A Könyvtárosképző Főiskola beleilleszkedik a francia szakemberképzés új rendszerébe, amely a vezető beosztású munkatársak különleges szakképzését az egyetemek elvégzése után kívánja biztosítani számos területen (pl. az államigazgatásban, diplomáciában, stb.) Mintegy másfél évtizedes (1950-1965), sőt valójában több mint három évtizedes gyakorlat (1932-1965) elméleti eredményeire és gyakorlati tapasztalataira épült. Az intézmény közvetlenül a Könyvtárak Igazgatóságának az irányítása alatt működik. A hallgatók létszámát, előképzettségét, a szakképzés programját a könyvtárosokkal ellátandó könyvtárak szükségletei szerint határozzák meg.

A Főiskola tárgyi és személyi feltételeit, a működés költségkereteit szembevetően jól biztosították. A Bibliothèque Nationale-lal szemben, egy teljesen új épület két felső emeletén helyezték el. (Az alsóbb szinteken a Bibliothèque Nationale zenei osztálya kapott elhelyezést). A szép modern előadótermek, szemináriumi és szakköri helyiségek, szakkönyvtár, oktatói szobák, adminisztrációs helyiségek hosszú időre biztosítják a főiskola működési feltételeit. A Bibliothèque Nationale közelsége a hallgatók gyakorlatát és kutató munkáját megkönnyíti; az oktatók jelentős része a nemzeti könyvtár munkatársai közül kerül ki, így az oktatásban időveszteség nélkül részt vehet. A Főiskolának ez idő szerint csak két főfoglalkozású oktatója van. Így elég nagyszámu megbízott előadó is tanít. E megoldás előnye, hogy az egyes tárgyakat a legjobb specialistákra lehet bízni (vidékről, pl. Tours-ból rendszeresen Párizsba járó oktató is van). Hátránya viszont, hogy az oktató-nevelő testület nehezebben formálódik ki és így az oktató-nevelő munka kevésbé egységes és hatékony. Kedvező körülmény, hogy az ügyintézés összes teendőit külön igazgatási személyzet látja el. Az oktatókra tehát viszonylag kevés adminisztratív feladat hárul. Külön ki kell emelni a Főiskola viszonylag jó anyagi ellátottságát. Különösen az ösztöndíjak viszonylag nagy számát és magas összegét.

A hallgatók létszámát minden évre a könyvtárak várható létszámszükséglete határozza meg. Tekintettel arra, hogy a Főiskola tanulmányi ideje viszonylag rövid, 2 év, a létszámszükséglet eléggé pontosan megállapítható. Az esedékes nyugdíjazások és más üresedések száma, a fejlesztés mértéke megközelítő pontossággal számba vehető. Annál is inkább, mert a Főiskola elsősorban a Könyvtárak Főigazgatósága létszámába tartozó s megüresedő vagy új felsőfoku státushelyek betöltését hivatott biztosítani. Tehát elsősorban a leendő állami

könyvtárosokat (bibliothécaires d'État) képezi. A felvett hallgatók létszáma 1964-ben: 45; 1965-ben: 56 volt. A felvétel versenyvizsga eredményétől függően történik. Csak azok pályázhatnak, akik 30 évnél fiatalabbak s már valamely egyetemi végzettséggel (licence) rendelkeznek. Az École des Chartes végzettjei is kötelesek a Főiskolát elvégezni, ha állami könyvtárosok akarnak lenni. (Ez az oktatási forma tehát a mi kiegészítő tagozatunknak felel meg.) Előzetes szakmai (könyvtári) gyakorlat nincs előírva. Kivételiesen pályázhatnak olyan alkönyvtárosok is, akiknek nincs egyetemi végzettségük, de érettségiztek, 5 éves könyvtárosi gyakorlattal bírnak, a középszintű alkönyvtárosi vizsgát sikeresen letették, munkájuk során kiváló minősítést értek el, s legálább 25, de legfeljebb 35 évesek. Az e csoportba tartozó hallgatók legfeljebb az összlétszám egyharmadát tehetik ki. (Összesen 3 van).

A felvételi verseny vizsga írásbeli és szóbeli. Az írásbeli két részből áll. Az egyik egy rövidebb kézbeadott humán vagy természettudományi szakkikk összefoglalásából és értékeléséből áll. (Legfeljebb 15-20 sor.) Tehát nem emlékezet-próba, vagy az érettségi írásbeli vizsga megismétlése, hanem az olvasott cikk lényegének összefoglalása. A másik írásbeli nyelvvizsga a kiválasztott idegen nyelvből (angol, német, orosz, olasz, spanyol vagy portugál). A szóbeli vizsga célja és tárgya: a pályázó általános műveltségének terjedelme és színvonala, és egy második idegen nyelv ismerete (lehet élő nyelv, vagy latin, ill. görög).

Az eredményesen vizsgázó pályázó vagy rendes hallgatóként (étudiant titulaire) vagy pedig társult hallgatóként (étudiant associé) végzi a tanulmányait. A tanulmányi követelmények mindkét esetben teljesen azonosak. A különbség az, hogy a rendes hallgatók ösztöndíjat (tulajdonképpen tanulmányi illetményt) és tandíjmentességet kapnak tanulmányaik egész idejére. Ennek ellenében viszont írásban kötelezettséget vállalnak arra, hogy a felvételtől számított 10 évig könyvtári szolgálatot teljesítenek ott, ahová a Könyvtárak Főigazgatósága kinevezi őket. De az állam is kötelezi magát az elhelyezésükre. Az ösztöndíj havi 1000 frank. Tehát nem sokkal kevesebb, mint a felsőfoku kinevezett könyvtáros kezdő fizetése (1100-1200 frank, ami 2300-2500 frankig emelkedhet). Az így felvett hallgató tisztviselő-gyakornoknak számít. Ha a hallgató előzőleg már állami alkalmazott volt, s a fizetése magasabb, mint az ösztöndíj, akkor a tanulmányai idejére szabadságolják és a fizetését változatlanul megkapja. Ha a hallgató nem tesz eleget a vállalt kötelezettségének, akkor köteles az összes költségeket megtéríteni az államnak. A társult hallgatók a maguk költségén és saját kockázatukra végzik tanulmányaikat. Ösztöndíjat nem kapnak és tandíjat fizetnek (100 frank). Munkavállalásra kötelezettséget nem vállalnak,

de az állam sem kötelezi magát az elhelyezésükre. A társult hallgatók száma nem haladhatja meg az összlétszám egyharmadát. A külföldiek társult hallgatóként vehetők fel, egyébként teljesen azonos feltételek mellett, mint a francia állampolgárok. 1964 októberében 114 jelentkező közül 99 tett felvételi vizsgát. 64 pályázó vizsgázott sikeresen, s közülük 49 nyert felvételt. 1965-ben a felvettek száma: 56 fő (1/3 férfi, 2/3 nő). A felvételi vizsga anyagáról külön bibliográfia, a vizsga módjáról pedig külön részletes beszámoló és utmutatás ad tájékoztatást a pályázóknak.

A Főiskola programjában a könyvtárosképzés nemzetközi gyakorlatában eléggé egységesen kialakult tantárgyak kaptak helyet. Az előző szaktanfolyam programjából került át részben kibővítve és korszerűsítve a könyv- (és könyvtár)-történet, a katalogizálás, és a könyvtári osztályozás, a bibliográfia, könyvtartan. Új tantárgy az olvasás szociológiája és a dokumentáció elmélete és technikája. Nem szerepel a tanulmányi rendben a bibliológia alapjai, az olvasás lélektana és pedagógiája, a népművelés elmélete. Az elméleti és gyakorlati oktatás összesen mintegy 350 órát tesz ki az első éven. A második évre a könyvtári gyakorlat és a specializálódás esik. A könyvtári gyakorlatot - legalábbis elvben - több különféle típusú könyvtárban teljesítik a hallgatók, hogy ezek munkáját sorjában megismerjék. (De ez nem mindig érvényesül következetesen). A specializálódás lehetőségei: kéziratár és paleográfia; könyvmuzeológia; osztályozás; indexelés; tájékoztatás; élő idegen nyelvek (főként szakmai terminológia). Ez így elvben sem eléggé meggyőző, a gyakorlatban sem eléggé tekinthető kialakultnak.

A Főiskola fokozatos kifejlesztése, programja, hallgatóinak összetétele, előtanulmányai, a felvétel módja eleve megadják az alapot arra, hogy a szakképzés magas színvonalu lehessen. A meglátogatott órák, a hallgatók megnyilatkozásai, vitakészsége ezt mindenben igazolja is. A Főiskola munkáját a jövőben minden valószínűség szerint érdemes lesz figyelemmel kísérni, tapasztalatait és eredményeit előreláthatóan célszerű lesz nálunk is hasznosítani.

Az előbbiekből már kitűnt, hogy a középszintű könyvtárosképzést is a Főiskola gondozza. Ez külön szervezetekben és külön épületben két formában történik. Mindkettő lev elező formában is elvégezhető. (A felsőfokon csak nappali tagozat van.)

A középszintű állami alkönyvtárosok képzése a párizsi szaktanfolyamon (2, rue de Louvois, 2e; 1951 óta működik), és három vidéki központban: Lyonban, Clermont-Ferrand-ban és Montpellierben folyik. Ide érettségi bizonyítvány, valamely előírt képesítő vizsga (brevet supérieur), legalább 5 évi könyvtári gyakorlat, legalább 30 és legfeljebb 40 éves életkor alapján lehet felvételt nyerni.

Ez az oktatási forma az állami alkönyvtárosi versenyvizsgára készít elő. Az oktatás és a vizsga tárgyai: a könyvtárak igazgatása, a könyvtárak működése, bibliográfia, a könyvkészítés technikája és a választott idegen nyelv (angol, arab, német, olasz, orosz vagy spanyol). A vizsga írásbeli és szóbeli. Az állami alkönyvtárosok pályájuk során 3 osztályba sorolhatók beosztásuk és fizetésük (a kezdő és a legmagasabb szolgálati idő) szerint: a rendes osztályba (608–1097 frank), a kiemelt osztályba (1159 frank) és osztályvezetők osztályába (994–1279 frank). Érdeemes összevetni ezeket az illetményeket a Főiskolát végzett s a tudományos dolgozók létszámába besorolt állami könyvtárosok illetményével, ami 1100–2500 frank között mozoghat, vagyis a főiskolások kezdő fizetése kb. a nyolc, mint az átlagos alkönyvtárosok legmagasabb illetménye. A nem állami könyvtárosok fizetése pedig általában – természetesen – az állami alkönyvtárosokénál is kevesebb.

A középszintű nem állami könyvtárosok képzésében (1951 óta működik) olyan könyvtárosok vesznek részt, akik olyan könyvtárakban dolgoznak, amelyek nem tartoznak a Könyvtárak Főigazgatósága közvetlen felügyelete alá, s akik érettségiztek, legalább két évi könyvtári gyakorlatuk van, s ezt megelőzően legalább öt éven át előadói minőségben valamely városi adminisztrációban dolgoztak.

A tanfolyam Párizsban (61, rue de Richelieu, 2e) és a hallgatók lakóhelyétől függően néhány szükséges vidéki központban működik. A pályázóknak itt is felvételi vizsgát kell tenniük. Tantárgyak a következők: a könyvtárak állami irányítása, a könyvtárak szervezete és működése, bibliográfia, a könyvkészítés technikája, egy választott idegen nyelv (angol, német, olasz, orosz vagy spanyol). A tanfolyam időtartama összesen 48–50 óra, amihez 120 óra könyvtári gyakorlat kapcsolódik. A specializálódás lehetőségei: intézeti könyvtár, iskolai és ifjúsági könyvtár, városi könyvtár, nyilvános olvasóterem.

A francia könyvtárosképzés intézményei tehát ma már jól elhatárolt feladatkörökkel, világosan körvonalazott fokozatosság szerint végzik a feladatukat. Legmagasabb fokú intézmény a Könyvtárosképző Főiskola felsőfokú tagozata, ez után következik a Sorbonne-on működő École des Chartes, majd az állami alkönyvtárosok szakképzését ellátó szaktanfolyam, végül a nem állami könyvtárosok képzését végző tanfolyam. Valamennyi oktatási forma rendszeres látogatása kötelező s a megszerezhető oklevél vagy bizonyítvány képesítő hatálya, s vele kapcsolatban a munkaköri besorolás (cím és fizetés) tisztázott. Kivéve a korábbi legmagasabb képesítést, az École des Chartes-ben szerezhető licence-t, ami ma már csak a főiskola elvégzésére, levéltári vagy nem állami könyvtárosi elhelyezkedésre jogosít. Nem kis tanulság, hogy a világ egyik legrégebbi és legtekintélyesebb

lyesebb egyetemét a saját konzervativizmusa megfosztotta attól, hogy a fejlődéssel lépést tartson, s egy gyors fellendülésnek induló életpályára: a tudományos szak-képzettséget igénylő könyvtárosi munkakörökre a felsőfoku szakemberképzés feladatát korszerű szinten egészében vállalja és ellássa. Valószínű, hogy az egyes oktatási intézmények feladatköre és munkája is, az egymással való kapcsolatuk és egymáshoz viszonyított jogállásuk is még továbbfejlődik, ezért érdemes lesz továbbra is figyelemmel kísérni és a leszűrhető tapasztalatokat itthon is hasznosítani.

Bibliothèque Nationale. Nemzeti Könyvtár

A franciák világhírű nemzeti könyvtára meglehetősen ismert intézmény. Egyesíti magában a hatalmas modern gyűjtemények és a történeti táruk egész sorát, sőt más nem könyvtári gyűjteményeket is (pl. az éremtárat). Kiállítási helyiségei maguk is építészeti műemlékek. Kiállításai rendszerint közérdeklődést keltő esemény számba mennek, miután a könyvtári kiállításoknak a témái országos vagy egyetemes jelentőségűek. Mindezekről egyenként vagy a könyvtár egészéről a könyvek, cikkek egész sora szól, ezért a részletes leíró ismertetésre nincs szükség. Mindenesetre néhány figyelmet érdemlő részletet mégis célszerű vele kapcsolatban is kiemelni.

Tanulságos mindennek előtt, hogy a műemlék-épületek egész csoportját, amelyek eredetileg több kisebb különálló palotaként épültek fel, hogyan lehet az épületek épségben hagyásával egy nagy nemzeti intézmény számára viszonylag elfogadhatóan felhasználni. A könyvtár egyes történeti tárai stílusosan helyezkednek el a XVII. századi palotában. A modern részek elhelyezését az udvarok beépítésével oldották meg. Ma már persze nemcsak a raktárak, de az olvasótermek is szűkeek. Éppen ezért nagyon érdekesek azok a törekvések, amelyek a könyvtár korszerű továbbfejlesztését tüzték ki célul. A könyvtár a mai elhelyezésében is jól ki tudja elégíteni a kutató munka legmagasabb igényeit. Nehezen vagy már sehogysem tud azonban megbirkózni az igényes tájékozódás tömeges követelményeivel, a gyakorlati szakemberek, kezdő kutatók, egyetemi hallgatók, újságírók, filmesek, rádiósok nagy tömegben jelentkező igényeivel. Ezért azt tervezi, hogy a kétféle kutatási és tájékozódási igényt, amely most zavarja egymást, a közeljövőben elválasztja egymástól. A szomszédos elavult központi vásárcsarnok lebontása és az egész városrész újrendezése és ujjaépítése során (mintegy 60 hektár) egy hektárnyi területű parkban új tu-

dományos nagy könyvtárat szeretne építeni, amely az állomány legujabb részét, valamint a hírlap- és folyóíratár modern részét tenné széles olvasórétegek számára hozzáférhetővé. Ez a hatalmas modern könyvtári tájékoztató központ egyben tehermentesítené a mai részek forgalmát. Ezzel a megoldással az olvasótömegek is, a könyvtár is jól járna.

Szembevetendő az is, hogy a francia könyvtárügyben milyen nagy súlya van a Bibliothèque Nationale-nak. Főigazgatója egyben a Könyvtárak Igazgatóságának is igazgatója. A kutatásban, a szakmunkák kiadásában, a módszerek kidolgozásában, a könyvtárosok képzésében stb. vezetőszerepet tölt be. Ha híven őrzi is hagyományait, nem riad vissza a kezdeményezéstől. Lehet, hogy ebben nagy szerepe volt a most nyugalomba vonult Főigazgatónak: Julien Cain-nak, aki hosszú időn át kiemelkedő szerepet töltött be a francia könyvtárügyben. De az is lehet, hogy a kezdeményezés, az időszerű problémák kimunkálása az intézmény saját hagyománya. Mindenesetre a munkája jól példázza, milyen sok lehet a szakterület vezető intézményének eredményes munkáján.

A Könyvtáron belül sikerültnek látszik a katalógusrendszernek és a tájékoztatószolgálatnak elhelyezése a nagy olvasóterem alagsorában. Nem mostanában, de utólag létesítették, de mindenképpen jó megoldás. A nagy olvasóterem közvetlen közelében van. A keresők kényelmesen használhatják az összes katalógusokat, anélkül, hogy az olvasóterem csendjét zavarnák. Persze, ha az olvasóterem előtt, a mai előcsarnok helyén volna, még megfelelőbb lenne. De így is jó megoldásnak bizonyult.

Hasonlóan előnyös a könyvszállítás gépesítése. Az olvasóterem és a központi könyvraktár között elhelyezett csőposta és szállítószalagok gyorsan és fáradtság nélkül lehetővé teszik a hatalmas kiadványmennyiség oda-visszaszállítását. Mindkét módosítás alapvetően javította meg a könyvtári állomány tömegesen igénybe vett része: az óriási modern könyvgyűjtemények használatát.

Végül hazai szempontból kellemes volt hallani, hogy a kiadványcseresorstályon régi ismerősünk: Mme Suzanne Honoré osztályvezető, aki 1960-ban a könyvtári cseréről Budapesten rendezett UNESCO konferencián részt vett, szívesen emelte ki, hogy a Széchényi Könyvtárral kitűnőek a cserekapcsolatok.

Bibliothèques de l'Université de Paris. Párizsi Egyetem Könyvtára

A francia könyvtárügyben ez idő szerint a legnagyobb változás az egyetemi könyvtárak helyzetében és fejlődésében következett be. Ez természetes kö-

vetkezménye az egyetemek szervezetében és méreteiben beállott változásoknak.

A francia egyetemek életében a második világháború után döntő fordulat állott be. Egyrészt a világviszonylatban is, amugy is gyorsan növekvő felsőfokú szakemberszükséglet itt is jelentkezett, másrészt a nagyon hatékony családvédelmi intézkedések és szociális gondoskodás eredményeként erőteljes népszaporulat állott be, s a kettő együtt szétfeszítette az iskolázás, így az egyetemek régi kereteit is. Hozzájárult ehhez az egyetemi-reform is, amely az addig lazább tanulmányi rendet kötöttebbé tette. Így a korábbihoz képest egyszerre többszörösére nőtt az egyetemek intézményeit, így könyvtárait is igénybevevő hallgatók és oktatók száma. Elkerülhetetlenné vált az egyetemek bővítése, sőt új egyetemek, karok létesítése országosan is, még inkább Párizsban, ahol a hallgatóság jelentős része tömörül. Az egyetemek fejlődését szükségképpen követte az egyetemi könyvtáraké is. Annál is inkább, mert az egyetemi könyvtárak már a korábbi évtizedekben sem feleltek meg a követelményeknek. Ráadásul többet közülük többé-kevésbé súlyos háborús kár is ért. Így az újjáépítésüket, helyreállításukat mindenképpen el kellett végezni. (Caen, Strasbourg, Aix-Marseille, Lille, Párizs-Orvosi Kar, Orsay, Nanterre, stb.)

A helyzetet talán legszembetűnőbben a Párizsi Tudományegyetem keretében beállott változások jellemzik. A Párizsi Egyetemnek jelenleg 130 000 hallgatója van, ezen belül a Sorbonne-nak (Irodalmi és Humántudományi Kar) csaknem 30 000. A létszám-növekedés üteme olyan erős, hogy komolyan számolnak azzal: tíz éven belül a hallgatók létszáma 220 000 körül lesz. Ehhez hozzá kell számítani több-ezer oktatót is. (Jelenleg 7000). De a lehetséges használók pusztán számán kívül figyelembe kell venni az egyes rétegek sajátos igényeit is. Ez idő szerint az egyetemi oktatás három tanulmányi ciklusban folyik. Az I. bevezető, alapozó ciklus (propédeutique, 1-2 év) a választott alapismereteket és a szükséges alapszaktudományok ismeretanyagát nyújtja. A II. a gyakorlati szakemberképzés ciklusa (licence, 2-4 év). A III. a tudományos képzés ciklusa (doctorat, agrégation, 1-3 év). (Az alacsonyabb szám a tanulmányi ciklusokra előírt minimális időt, a magasabb évszám a hallgatók többsége számára szükséges időt jelzi).

Az egyetem könyvtárait egyrészt a karok, másrészt a karokon belül az egyes ciklusok speciális igényei szerint igyekeznek kialakítani.

A Párizsi Egyetemnek jelenleg 16 nagy kari könyvtára van. (A tanszéki és intézeti könyvtárak nélkül.) Több, mint 550 könyvtári dolgozó teljesít szolgálatot bennük. Az egész könyvtári apparátust az igazgatóság (administration) fogja össze. A költségek részben az igazgatóság, részben a karok költségvetésében vannak előirányozva.

Az egyetem nagyarányú fejlesztése természetesen a könyvtárak rend-

szerének nagymérvű bővítését és korszerűsítését tette szükségessé. Az egyetem fejlesztése lényegében a karok megkettőzésével megy végbe. A párhuzamos karok közül az egyik Párizs belső területén marad, a másik a központtól 15–20 kilométerre épült fel vagy van felépülőben. Az egyetem régi épületében az Irodalmi Kar és a Jogi Kar marad. A két természettudományi kar mindegyike korszerű elhelyezést kapott. Az egyik (a régi) a Szajna partján, közel az egyetem hagyományos helyéhez, az egykori Borpiac helyén, a másik Párizstól délre 20 km-re, Orsayban, új épületben. Már mindkettő működik. Az Irodalmi Kar Párizs mellett Nanterre-ben már megkezdte működését, az új Orvosi Kar Párizson kívül épül fel (északra, ill. keletre). Ha ezek is elkészülnek, 19–20 lesz az egyetem nagy könyvtárainak a száma. Esetleg több is, ha sikerül az egyes tanulmányi ciklusok könyvtári szükségleteit és igényeit jobban elkülöníteni egymástól.

Az újonnan létesített kari könyvtárak mindegyike érdemes a tanulmányozásra. Méreteinél, korszerű berendezésénél és forgalmánál fogva mindegyik máris jelentős könyvtári létesítmény vagy hamarosan az lesz.

Orsay-ban pl. az új Természettudományi Kar könyvtára nagyobb mint az egyetemi központi könyvtárak általában. Igaz, méreteinél fogva az új kar is felér egy önálló egyetemmel. Csaknem 10 000 hallgatója van. Az épület térfogata 31 500 m³. Két nagy olvasóterme, külön folyóiratolvasója, kutatóolvasója, mikrofilm laboratóriuma és mikrofilm olvasója, könyvkötészete van. A raktári polcok hossza 24 km. Az új egyetemi város kellős közepén, erdős, ligetes lankás domboldalon van elhelyezve. Korszerű, szép modern intézmény, minden különösebb luxus nélkül. Egyetlen hibája, hogy máris kezd kicsinek bizonyulni. Szerencsére különálló épület, így viszonylag könnyen bővíthető lesz.

Service d'Information Bibliographique de la Direction des Bibliothèques de France. Tudományos Könyvtárak Bibliográfiai Tájékoztató Központja.

A tudományos és szakkönyvtárak viszonylag nagy száma szükségessé tette egy tudományos tájékoztató központ létrehozását (1962). Ez számbaveszi a világ tudományos szakirodalmát, elsősorban a világnyelveken megjelenőket, de a többi is. Azt legalább egy példányban beszerzi. A műveket központilag katalógizálja, szakozza és a könyvtárak számára szakértők véleményezése alapján bibliográfiai jegyzékbe foglalja. A katalóguscédulákat a könyvtárak rendelkezésére bocsátja. A könyvtárak a Tájékoztató Központ segítségét láthatóan szívesen fogadták. Az ajánló jegyzékek nemcsak sok munkát takarítanak meg a könyvtá-

rak szerzeményezőinek, de a központ egyrészt hasonlíthatatlanul teljesebb könyvtári források alapján válogathat, mint ahogy azt az egyes könyvtárak tehetnék. Másrészt lényegesen emelhető a kiválasztás minősége a meghozatott kiadvány alapján és a szakértő véleményezése után, mint ahogy a cimadatok után lehetséges. De még további két előny is származik a Központ munkájából. Egyfelől a központi katalogizálás és cédulaszolgáltatás megkönnyíti és meggyorsítja a könyvtárak munkáját. Másrészt a megtekintésre beszerzett első példányokból külön állományt hoztak létre a könyvtárközi kölcsönzés számára az Orsay-i Kari Könyvtárban, ami így könnyebben átkölcsönözhető, mert nem kell kivonni a könyvet valamely könyvtár állományából. Esetleg megrendelés előtt a megrendelő át is kérheti a művet és betekintés után dönthet a vásárlásról. A Központ munkája, tudományos és gazdasági szempontból egyaránt, már eddig is előnyösnek bizonyult. Főként azzal, hogy erősen javult a szerzeményezés minősége. Egyben olcsóbb is lett. Feleslegessé vált a bibliográfiai források egy részének tömeges beszerzése. Kevesebb a feleslegesen beszerzett mű. Csökken a feldolgozás költsége s létrejött a könyvtárközi kölcsönzés külön állománybázisa. Valószínű, hogy ezek az előnyök nálunk is jelentkeznének. Érdeemes volna tanulmányozni a Tájékoztató Központ működését.

Magyar szempontból két érdekes tapasztalatot kell megemlíteni. Az egyik, hogy a Magyar Könyvészet összefoglaló köteteit ismerték és használják, valamint a Szentmihályi-Vértessy féle bibliográfiai kézikönyvet nemcsak ismerték, de nagyra is értékelték. A másik, hogy a magyar könyvkiadás más 'tájékoztató anyagáról nem tudnak. Ezért láthatóan örültek a Corvina és az Akadémiai Kiadó idegen nyelvű kiadványairól készített szép katalógusoknak és a Livres de Hongrie 1965. évi számainak. Ez az eset is mutatja, hogy ha kulturális propagandánk a külföld felé fejlődött is az utóbbi időben, még mindig sokat lehetne javítani rajta. A magyar könyvkiadás külföldön is érdeklődést keltő kiadványait, főként az idegen nyelvűeket, az eddiginél sokkal hatékonyabban kellene és lehetne terjeszteni. Nem elég a könyvkereskedelem útján való terjesztés. Nagyon fontos volna a "nagy fogyasztók": a könyvtárak, dokumentációs és információs központok rendszeres tájékoztatása is. Érdeemes volna ezeket országonként felderíteni, tájékoztató anyagokkal (prospektusokkal, könyvjegyzékekkel) ellátni. Bizonyos, hogy többet rendelnének és a magyar kultúra eredményeit is jobban számon tartanák.

Nyilvános Könyvtárak

Lényegében kétfélék: városiak és megyeiek.

A városiak túlnyomó többségükben régiek, még a francia polgári forradalom idején vagy ezt követően hozták létre őket, az elkobzott földesuri és egyházi kézirat- és könyvgyűjtemények jelentős részének az átengedésével. Jelenleg a számuk meghaladja az 550-et. Közülük 46 un. kiemelt. Főként a legértékesebb történeti gyűjteményekkel rendelkezőket emelték ki. A kiemelésben tehát a muzeális értékek védelmének a szempontjai a döntők. A városi könyvtárak olvasóközönsége viszonylag szűkörű, elsősorban a jobbmodu polgárság közül kerül ki. Ujabbban erősen korszerűsödnek. Több szép új épületet és berendezést kapott. (Beauvais, Brest, Caen, Chartres, Douai, Tours, stb.)

A megyei könyvtárak ujabb keletűek. Lényegében olyan központi könyvtárak, amelyek egy-egy megye területén bibliobuszok és letétek útján próbálnak gondoskodni azoknak a helységeknek az olvasási igényeiről, ahol városi könyvtár nincs. Eddig a 90 megyének valamivel több, mint a felében: 53-ban jött létre megyei központi könyvtár. Valamennyi 1945 óta. Ebből 37 az állami támogatással, 16 pedig a megye saját erőforrásából. Ma még meglehetősen szerény keretek között s szerény eredményekkel működnek.

Franciaország középső megyéiben 3 városi könyvtárat, két megyei központi könyvtárat, 2 városi fiókkönyvtárat és a bibliobusz munkáját néztük meg Chartres-ban, Tours-ban és környékén, valamint Bourges-ban. Mindegyik más jellegű volt a maga nemében, mindegyik érdekes tanulságokat nyújtott. Fő eszközük a bibliobusz, amit vagy közvetlen kölcsönzésre (ez a ritkább), vagy pedig letéti anyag szállítására használnak. A buszok többnyire nem újak és kisebb méretűek.

Chartres – Városi Könyvtár

Chartres 50 000 lakosu, ősrégi kulturális gócpont. Gyönyörű katedrális és szép muzeuma van. Könyvtára 15 000 kötetes volt. Sok muzeális értékű kézirattal és régi, ritka könyvvel. Ezt azonban a második világháború alatt bombatalálat érte. Kevés kivétellel elpusztult az egész állománya. Nyilván ezért nem került be a kiemelt könyvtárak közé. Kétemeletes, szép új épületben van. A földszinten a szabadpolcos kölcsönző és gyermekolvasó, hírlap- és folyóiratolvasó, az első emeleten a felnőtt olvasó 50 ülőhellyel, kiállítási terem, helyismereti gyűjtemény, hivatali helyiségek, a második emeleten pedig a klubhelyiség és a főkönyvtáros lakása helyezkedik el. A raktár 6 szintje az épület hátsóhomlokzatát egészében elfoglalja. 200 000 kötet fér el benne. A könyvtár átgondoltan megépített, tágas, világos, tiszta, jól működő intézmény. A lakosság ma még nem veszi tulságosan igénybe. Fiókkönyvtára nincs. A megye könyvellátásában nem vesz részt. Modern épületben, új könyvtár, de ma még nem vállal és végez több olyan funkciót, amit pedig más hozzá hasonló városi könyvtárak sikeresen ellátnak.

Bourges - Városi Könyvtár

Bourges 60 000 lakosu város. Régi művelődési központ. Világhírű katedrálissal, országos hírű modern művelődési házzal. A könyvtár egy XVII. századi palotában kapott helyet. Az épület egy könyvgyűjtő orvos ajándéka. A palota kiegészítése és berendezése kitűnően sikerült. Belső rendje természetesen nem annyira célszerű, mint a most épült könyvtáraké, de így is megfelelő. Könyv- és kézirat ritkaságai híresek. Számottevő részük az egykori Versailles-i palota könyvtárából való. Szabadpolcos kölcsönzője, szép olvasóterme, gyerekolvasója van. Helyet adott a megyei központi könyvtárnak is, amely különálló intézményként működik. Bibliobuszokon cseréli a helyi letéteket. A vidéki letéti állomány változatos és vonzó, de letétek nem pótolják a helyi községi könyvtárakat. A helyi törzsállomány és az időnként cserélhető letéti anyag együttesen hozhatná optimális megoldást, de ez itt egyelőre nem látszik megvalósíthatónak.

Tours és környéke. - Városi Könyvtár

Tours a Loire vidék egyik legnagyobb városa. Fejlett iparral, kereskedelemmel, most alapított egyetemmel, híres borvidék közepén. A lakosság száma 120 000. A régi könyvtár a város szármottevő részével a második világháború alatt elpusztult. De itt a muzeális gyűjtemények aránya jórészt megmenekült.

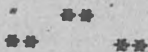
A szép, tágas új épületben ma négy könyvtár működik, amelyek közül háromnak azonos vezetője van: a városi központi könyvtárnak, a megyei központi könyvtárnak és a központi iskolai könyvtárnak. Mint különálló intézmény egyelőre az új egyetem új könyvtára is itt van elhelyezve. A városi központi könyvtár elhelyezése és berendezése mintaszerű. Szabadpolcos kölcsönzője, gyermek-, ifjúsági részleg, olvasótermei, klubszobái a legkorszerűbb elvek szerint létesültek és működnek. A város külső területein több kisebb-nagyobb, jól dolgozó fiókkönyvtára van. Ugy látszik a Tours-i Városi Könyvtár egyike a legjobbaknak.

Figyelmet érdemel, hogy a városi könyvtár megoldotta a helyi iskolai könyvtárak központosítását és az iskolások központi ellátását. Az iskolák könyvtárait összevonták, az állományt felfrissítették, és havonta egyszer meghatározott menetrend szerint szabadpolcos bibliobusszal viszik el a könyveket a tanulóknak. Itt a tanulók személyesen választják ki az olvasmányokat és az osztályban egy hónapig egymás között cserélik. Majd egy hónap múlva együtt adják vissza. Az elgondolás bevált. Kiseb állománnyal nagyobb olvasási forgalmat értek el. Ez a megoldás olcsóbbnak és hatékonyabbnak is bizonyult.

Sikereseznek ígérkezik a megye könyvtári ellátására szolgáló szervezet is. Négy helyen, mégpedig Toursban a megye székhelyén, valamint 3 járási székhelyen.

lyen központi állományt létesítettek, amit menetrend szerint közlekedő bibliobuszokról közvetlenül kölcsönöznek a községekben. A bibliobusz hangszórón jelzi a megérkezését a kijelölt megállóhoz. Az olvasók felszállnak és kiválasztják az új könyveket, addig a könyvtáros, aki egyben sofőr is, lebonyolítja a kölcsönzési adminisztrációt. Ez a megoldás elég gyér forgalmat ér el. Nem pótolja a helyi könyvtárat. Ezért a nagyobb helységekre letéti állományt is visznek. Önálló községi könyvtár még viszonylag nagyobb városias településeken sincs. (Pl. Vouvray-ban sem volt, pedig csaknem 4000 lakosa van).

A Tours-i Városi Könyvtár eredményeit ügyes szervezéssel, többrendbeli központosítással, a különböző könyvtárak együttműködésével, viszonylag nagy számu bibliobuszával (5) és nem utolsósorban a könyvtárosok lelkes munkájával éri el. Mindezt nem lehet az elérhető legjobb eredménynek tekinteni, de kétségtelen, hogy ez idő szerint a hasonló jellegű könyvtárak közül a legtöbbre jutott.

A beszámolóban érintett intézményekről csaknem minden esetben részletes dokumentumok (ismertetők, rendeletek, beszámolók stb.) állnak rendelkezésre a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban. Ezért a beszámoló seholsem törekszik teljességre. Csak azokat a tényeket, adatokat, tapasztalatokat és problémákat emeli ki, amelyek az intézmény ismeretéhez nélkülözhetetlenek, vagy amelyeket a helyszíni látogatás során adott szóbeli tájékoztatásokból szereztünk, illetőleg amelyek magyar szempontból a legtöbb érdeklődésre tarthatnak számot.

BESZÁMOLÓ

A ZENEI KÖNYVTÁRAK NEMZETKÖZI SZÖVETSÉGÉNEK (ASSOCIATION INTERNATIONALE DES BIBLIOTHEQUES MUSICALES)

VARSÓBAN 1966. szeptember 4-8-án tartott üléséről.

A beszámoló tudományos, közművelődési, zenei könyvtári és himnológiai munkabizottságról szóló részét Vavrincz Veronika, a hanglemeztárakról, zenei tájékoztató központokról, a cimleírásról és a RISM, valamint a RILM-bizottságokról szóló részét Pethes Iván állította össze.

1966 szeptember 4. és 8. között tartotta ülését Varsóban az AIBM (Association Internationale des Bibliothèques Musicales - Zenei Könyvtárak Nemzetközi Szövetsége). Első ízben tartott kongresszust a Szövetség szocialista országban.

Mint mindig, a teljes ülések mellett most is különböző munkabizottságokban folytak az értekezletek, és ezekben a munkabizottságokban a tudományos zenei könyvtárak, a közművelődési zenei könyvtárak, a hanglemeztárak, a zenei tájékoztató központok, a cimleírás, a himnológia, a RISM * és a RILM ** sokrétű kérdéseit tárgyalták meg.

A teljes üléseken dr. Hieronim Feicht "A régi lengyel zene történetének új forrásai" címen számos, a magyar zenetörténeti kutatás számára is fontos és eddig kiaknázatlan forrásra hívta fel a figyelmet. A Sobieski-házaspár "A lengyel népzenei hangfelvételgyűjtemény tudományos értéke" című referátumában számos és igen érdekes illusztrációval megtartott előadása számunkra ismét a magyar népzenei vonatkozásoknak az egyetemes európai népzenei kinccsel való kapcsolatát bizonyította. Végezetül Maria Prokopowicz szólt az 1800-1831 közötti időszak lengyel zenei nyomtatványairól.

A munkabizottságokban - melyek egyike-másika most ült össze először - sok érdekes és fontos téma került megbeszélésre. A tudományos könyvtárak szekciójában mindössze egyetlen ülésre került csak sor. Ezen megtárgyalták Rita Benton-nak (Iowa University könyvtárosának) tervezett, a RISM-anyagot tartalmazó könyvtárakról készült Minervájának a tervét. A nagy munkaráfordítással készülő, és nem kisebb ügyszeretettel és agilitással végzett munka azonban véleményünk szerint meglehetősen felesleges, hiszen ezt többek között a RISM hivatalból is elvégzi és összegyűjti, amint erről dr. F.W. Riedel korábban több ízben nyilatkozott. Sokkal helyesebb lett volna ezeket az anyagi és szervező erőket egy nemzetközi zenei könyvtári Minerva megszerkesztésére fordítani. Ez hézagpótló jelentőségű lehetne; igaz, hogy ezt a feladatot nem egyes személyeknek, hanem az AIBM-nek kellene megvalósítania. Ezen az ülésen hangzott el dr. Kecskeméti István felszólalása is, aki az Országos Széchényi Könyvtár Zeneműtárának munkáját ismertette.

Ennél sokkal tartalmasabb és nagyobb mértékű üléssorozatot bonyolított

* RISM (Répertoire International des Sources Musicales. - A Zenei Források Nemzetközi Repertórium).

** RILM (Répertoire International de la Littérature Musicale. - A Zeneirodalom Nemzetközi Repertórium).

le a közművelődési könyvtári csoport, melynek keretében valóban érdemi-
nek tekinthető viták folytak. A dr. Alfons Ott (München, Städtische Musik-
bibliothek) vezetésével ülésező szekcióban sor került közművelődési könyvtár-
ügy valamennyi idevágó égető kérdésére. Hans Vetterlein (Berlin, Zentral-
bibliothek, Referat für Musik) a közművelődési zenei könyvtárak és nyilvános
zenei könyvtárak propaganda-munkájáról tartott rendkívül érdekes előadást. Be-
számolt a könyvtárakban tartott zenei előadássorozatról, valamint az új zene
terjesztésében való részvételről.

A közművelődési könyvtárak egyik központi problémájáról, az osztályo-
zás kérdéseiről széleskörű vita alakult ki, melynek első felében dr. Alfons
Ott expontálta a témát.

A küldöttek egyenként is hozzászóltak a kérdéshez, majd az utolsó ülés-
en hangzott el Pethes Iván előadása a Zeneirodalom és zeneművek osztá-
lyozásának kérdése címmel, melyben az ETO 78 osztályának problémáival, an-
nak módosításával, illetve egy egyetemes, a zenei könyvtárak számára elfogad-
ható, átfogó és flexibilis zenei szakrendszerről beszélt. Javaslatot tett, hogy
hozzanak létre a cimleirási bizottsághoz hasonlóan egy osztályozási bizottsá-
got, mely széleskörűen tanulmányozza a kérdést, és a nemzetközi egységesi-
tés terén lépéseket tenne a jövőben. A javaslatot az ülés elfogadta, és az elő-
adót, valamint Hans-Martin Plesské-t (Leipzig, Deutsche Bücherei) megbizta,
hogy az 1967 évi Salzburg-i kongresszusra készítsen elő egy részletes refe-
rátumot - ezt a Fontes, az AIBM hivatalos lapja is közölné.

Ugyancsak jelentős és érdekes hozzászólások hangzottak el a könyv-
tárosképzés problémáiról, különös tekintettel a zenei könyvtárak érdekeire.
Sajnálatos módon nem kerülhetett sor az idő rövidsége miatt az igen várt és a
"Jogvédelem és a könyvtárak" című referátumra, melyet azonban teljes
egészében a Fontes c. folyóirat közölni fog.

A hanglemeztárak munkabizottságának ülésorozatán hasonlóan igényes
vita alakult ki, különös tekintettel a különféle rádiós társaságok diszkrétáinak
szerepéről és feladatairól az ismeretterjesztés területén. Különös figyelmet ér-
demeltek a bizottságban megvitatott, a gyűjtőkörrel és a feltárás különböző módo-
zataival foglalkozó hozzászólások.

Az AIBM jelenlegi elnöke, André Jurrès (Amsterdam, Donemus) vezette
azokat az üléseket, melyek a zenei tájékoztatási központok kérdéseivel foglalkoz-
tak.

A cimleirási szakbizottság már eddig is jelentős eredményeket mondhat ma-
gáénak, hiszen a Franz Grasberger és az Yvette Fédorov szerkesztette
cimleirási szabályzatgyűjtemények már rég elhagyták a sajtót.* Jelenleg az újabb
köteteket készítik el, a korábbiakhoz hasonlóan francia, angol és német nyel-
ven, és ez felöleli a kéziratoknak és az auditív zeneműkiadás termékeinek ka-
talogizálási kérdéseit is.

Ugyancsak jelentősnek tekinthető az a munka, amelyet dr. Hieronim
Feicht, professzor vezetésével összeült himnológiai munkabizottság végzett.

* Grasberger, Franz: Der Autorenkatalog der Musikdrucke. - The author catalog of
published music. Transl. by Virginia Cunningham. - (Le catalogue par noms d'auteurs de
la musique imprimée. Trad. de Simone Wallon.) Frankfurt - London - New York, 1952.
Peters, 48 p. 13 mell. / Code international de catalogage de la musique. [Ed. par l']
Association Internationale des Bibliothèques Musicales.]

Federoff, Yvette: Code restreint. - Limited code. Transl. Virginia Cunningham. - Kurz-
gefasste Anleitung, Übers. von Simone Wallon. Frankfurt - London - New York, 1961.
Peters, 54 p. / Code international de catalogage de la musique. [Ed. par l'] Association Inter-
nationale des Bibliothèques Musicales.]

A RISM munkabizottság (Répertoire International des Sources Musicales - Zenei Források Nemzetközi Repertórium) az AIBM-nek az UNESCO által támogatott egyik leglátványosabb és legjelentősebb működési területe. Ennek a hosszútávú munkának, mely az 1800 előtti zenei kéziratok, nyomtatványok, valamint a kéziratok és nyomtatott irodalom lelőhely-jegyzéke összeállításának feladatát tűzte ki célul, eddig már 5 kötete jelent meg.^{**} E fontos kiadványokban a magyarországi gyűjtés anyaga is megtalálható; a munkabizottság ülésén a különféle országok beszámolóit között erről a kérdésről hazánk képviseletében Vavrincz Veronika számolt be. Megállapításait, amelyeket Kecskeméti István vezetett be, nagy tetszéssel fogadták a kongresszus résztvevői. E munkának a megindítása hazánkban, az úgy lelkes képviselőjének, a nemrégiben elhunyt Vécsey Jenőnek köszönhető, aki olyan munkatársakkal dolgozhatott, mint dr. Rajeczky Benjámín és dr. Falvy Zoltán. Az ő ügyszeretetiük tette lehetővé, hogy ezt a munkát hazánkban folyamatosan végzik megindulásától napjainkig.

A varsói kongresszus talán egyik legjelentősebb eseménye volt a Barry S. Brook professzor (New York, Queens College) vezetésével összeült RILM-bizottság (Répertoire International de la Literature Musicale - Zeneirodalom Nemzetközi Forrásrepertórium) munkája. Ez a Ford-Foundation támogatásával 1967-ben induló munka azt tűzte ki céljául, hogy megteremti az 1967. január 1. után publikált zeneirodalmi dokumentációk forrását.

Ez a forrásmunka két részből áll: az egyik teljességre törekvő bibliográfiai ellenőrzés, a másik pedig válogató jellegű referáló lap.

A két tájékoztatási forrásanyag az alábbi típusú dokumentumokat regisztrálja, illetve referálja:

1. Folyóiratok

- a/ zenetudományi folyóiratok
- b/ nem tudományos zenei folyóiratok (válogatott)
- c/ egyéb nem zenei folyóiratok (válogatott)

2. Gyűjteményes művek

- a/ évkönyvek
- b/ emlékkönyvek
- c/ kongresszusi riportok
- d/ esszégyűjtemények, tanulmánykötetek stb.
- e/ különféle kritikai kiadásokban található tanulmányok

3. Egyéni szerzők művei

- a/ könyvek
- b/ monográfiák, pamfletek, riportok stb.
- c/ disszertációk

A tervek szerint második lépcsőfokban dolgoznák fel a retrospektív, tehát az 1966. december 31. előtt megjelent szakirodalmat is.

A RILM-munka rendkívül jelentős vállalkozás, hiszen azt az anyagot is felfoeli, ami az egyes nemzeti bibliográfiák, valamint folyóiratrepertóriumok gyűjtő-körén kívül esik. Ezzel együtt jár, hogy a RILM-munka során, melynek természetesen még tisztázatlan kérdései vannak, számos további érdekes és értékes információt szerezhetnek a kutatók. Brook professzor ígérete szerint a nagy elektronikus apparátus segítségével készülő index mellett intézmények, kutatók és érdeklődők számára szívesen nyújtanak majd felvilágosítást, hiszen ez gépi feltárás mellett különösebb nehézségeket nem okoz.

Utoljára, de nem utolsó sorban szólunk kell arról a szeretetteljes és baráti fogadtatásról, amellyel – nemcsak a megkülönböztetett barátként Lengyelországba látogató magyar küldötteket fogadták, – hanem a világ valamennyi részéről összesereglett zenei könyvtárosokat is részesítették. Nem lehettek a kongresszus részvevő tagjainak kielégítetlen igényei és kívánságai, és az ülésorozat mind ünnepibbé tételében a lengyel zenei intézmények és társaságok, könyvtárak egyaránt résztvettek. Említést érdemel az újjáépített varsói Nagyoperában elhangzott Szymanowski-opera ünnepi előadása, a "Król Roger", valamint a rendkívül szimpatikus és megnyerő, magas kulturával és kiváló szakmai hozzáértéssel szereplő "Fistulatores et tubicinatores Varsoviense" együttesének, és a ragyogó Krystyna Szostek-Radkowa-nak közös hangversenye, a szokásos és ezuttal a kongresszus részvevőinek minden eddiginél barátságosabb és szebb keretet nyújtó Zelazowa-Wolai látogatás. Ide tartoznak a varsói egyetem, a Nemzeti könyvtár és a Zeneakadémia könyvtárának a kongresszus idejével egybeesően megnyitott, igen nagyszabású kiállításai, melyért mi csak irigyelhetjük lengyel barátainkat.

Számos, a szimpla kollegialitáson túlmenő baráti kapcsolat kialakulása bizonyította, hogy e kongresszus legfőbb célját, Kelet és Nyugat könyvtárosainak összeismerkedését és a szabad véleménycsere kialakulását gyümölcsözően képviselte.

Magunk részéről csak azzal a szomorú érzéssel távozhattunk Varsóból, hogy hazánkban e téren jelentős tennivalók vannak hátra: a magyarországi AIBM-csoport létének és jelenlétének hiánya. Ezen a kongresszuson hazánkat nemhivatalosan 2, hivatalosan mindössze 1 részvevő képviselte. Ilyen kislétszámú bizottság egy országból sem volt. Sajnálatosan nem vett részt a kongresszuson a zeneoktatási intézményeink könyvtárainak, közművelődési zenei könyvtárainknak, de az egyes zenei intézmények zenei könyvtárainak egyetlen képviselője sem.

HÁROM ÉVES A "MŰSZAKI EGYETEMI KÖNYVTÁROS"

Örömmel közöljük Rohla Mártonnének, a "Műszaki Egyetemi Könyvtáros" szerkesztőjének beszámolóját negyedik évfolyamába lépő folyóiratukról. Az évről-évre érdekesebb cikkeket közlő lapot a Könyvtártudományi és Módszertani Központ kiadásában megjelenő "Gyorstájékoztató" is rendszeresen feldolgozza.

MŰSZAKI EGYETEMI KÖNYVTÁROS

2

II. ÉVFOLYAM, 1965

Három éves a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának módszertani folyóirata a "Műszaki Egyetemi Könyvtáros". Három év nem nagy idő egy folyóirat életében, de bizunk abban, hogy a két műszaki egyetem 103, és a Veszprémi Vegyipari Egyetem 15 tanszéki könyvtárának, kollégiumi könyvtárainak, és az utóbbi időben a 25 felsőfoku ipari technikum könyvtárának fejlesztésében, gondozásában és sokszor aprólékos részletkérdések megoldásában komoly segítséget nyújtott.

A lap megindítását 1964-ben több tényező tette szükségessé:

1. A műszaki tudományok rohamos fejlődésében, a műszaki egyetemek reformtervei és programjai végrehajtásához nélkülözhetetlenek a könyvek és folyóiratok. Sokszor előfordul, hogy a műszaki egyetem tanszéki könyvtáraiban országosan is egyedülálló értékes, devizás könyvek találhatók.

Ezért hárulnak fontos feladatok a tanszéki könyvtárakra és könyvtárosokra.

2. Tanszékeinken azonban - néhány kivételtől eltekintve - nincs főfoglalkozású könyvtáros. A 103 tanszéken 206 személy foglalkozik könyv-

tári teendőkkel (könyvtárfelelős oktató és adminisztrátor-könyvtáros, műszaki rajzoló, fotós, laboráns stb.), ezek közülük csak 14 főfoglalkozásu. Háromnegyed részüknek nincs könyvtárosi szakképesítése. Munkájukat nehezíti még az állandó cserélődés, a fluktuálás is.

3. "A tanszéki könyvtárak kezeléséhez és fejlesztéséhez szükséges könyvtártechnikai ismereteket eddig körlevelek formájában publikáltuk. A néhány lapos módszertani közleményeinket azonban a legtöbb tanszéken irattári anyagként kezelik, s éppen ezért később ezekhez igen nehéz hozzáférni. E megfontolás alapján határoztuk el, hogy a szükséges könyvtártudományi és könyvtártechnikai ismereteket ezután külön erre a célra szolgáló módszertani folyóirat lapjain adjuk közre. Közleményeink így könnyen kezelhetők és később bekötve, könnyen meg is őrizhetők.

Lapunk évenként két alkalommal jelenik meg." (Héberger Károly: A módszertani segítségnyújtás új formája a tanszéki könyvtárak részére. = Műszaki Egyetemi Könyvtáros. 1. évf. 1964. 1. sz. 1-2. p.)

4. A lap közelebb hozza egymáshoz a Központi Könyvtár és a tanszéki könyvtárak dolgozóit és oktatóit.

5. Végül a lap ápolja és elősegíti más hazai és külföldi könyvtárakkal, könyvtárosokkal a jó viszony és a kapcsolatok kiépítését. Közöljük más könyvtárak dolgozóinak hozzánk küldött cikkeit, tapasztalatait és mi is beszámolunk hazai és külföldi tanulmányi kirándulásainkról. Egyre gyakoribb az, hogy más könyvtárak kérik lapunk küldését.

Tanszéki könyvtárosaink tetszését is megnyerte lapunk. 1966 őszén 103 kérdőívet küldtünk ki tanszéki könyvtárosoknak; 59 válasz érkezett vissza. Az 1966 októberi tanszéki könyvtárosok értekezletén elemeztük a válaszokat. Megállapítottuk, hogy a tanszéki könyvtárosok egészében egyetértettek a folyóirat szerkesztési irányvonalával, a megjelenő cikkeket hasznosnak, színvonalasnak és színesnek tartják.

Határozott igény mutatkozott a tanszéki könyvtárosi munka módszertani vonatkozásaival foglalkozó több cikk iránt, sőt voltak olyan vélemények is, hogy külön ezzel a kérdéssel foglalkozó rovatot kellene indítani.

A lap utóbbi számaiban már igyekeztünk bizonyos területeken stabilizálni a kialakuló profilt: hirovatot nyitottunk és a "Szemle" rovaton belül az általunk legfontosabbnak tartott könyvtártudományi kiadványok recenzióit közöljük.

Rohla Mártonné

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ 1960 óta közreadja az országos "Bibliográfiai előterv"-et.* Második éve közöljük a tervbevett bibliográfiák címjegyzékét (és egyéb adatait) a Könyvtári Figyelőben. (Az 1966. évi előtervet a lap 1966. évi 1. számának 71-98. oldalain közöltük.)

Tavaly együtt soroltuk fel a közművelődési-, a tudományos- és szak-könyvtárak, valamint a kiadók tervezett bibliográfiáit. Idén az első részben (411-423) a tudományos és szakkönyvtárak terveit ismertetjük és a második részben számolunk be a közművelődési könyvtárak jelentős bibliográfiáiról. A két könyvtártípus bibliográfiai tevékenységének - illetve terveinek - külön bemutatása (az adatgyűjtés szervezeti elkülönülése nem indokolná ezt) érdekes lehet azért is, mert a 423-424 oldalakon felsorolt címek utalnak arra a nagy fejlődésre, ami a közművelődési könyvtárak bibliográfiai tevékenysége terén tapasztalható. Itt külön felhívjuk olvasóink figyelmét a közművelődési könyvtárak által tervbevett repertóriumok összeállítására. Ezek nemcsak a közművelődési könyvtárak nélkülözhetetlen munkaeszközei lesznek a színvonalas olvasószolgálatához, hanem a tudományos kutatás régen várt - és nélkülözött - forrásai is.

A közművelődési könyvtárak bibliográfiai problémáival részletesen foglalkozik a Könyvtártudományi és Módszertani Központ összeállításában megjelent "Az ajánló bibliográfiai munka öt éves terve" c. füzet (a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban 3-2748 számon) és a Könyvtáros 1966. évi 8. és 9. számában megjelent cikkek ("Az ajánló bibliográfiai munka öt éves programja") Sallai István és Szilágyi Tibor tollából.

* A Könyvtártudományi Szakkönyvtárban P 179 számon található.

A tudományos és szakkönyvtárak, kiadóvállalatok által tervezett bibliográfiák áttekintése

Összeállította

a KMK Tudományos és Szakkönyvtárak

Módszertani Osztálya

A bibliográfiai munka koordinálásáról és a készülő bibliográfiák kötelező bejelentéséről a Minisztertanács 1018/1956. (III.9.) számú határozatának 18. pontja és a 11-1-25/1954. (VI.25.) Np.M.sz. utasítás intézkedik. A közölt jogszabályok alapján a Könyvtártudományi és Módszertani Központ 1960 óta évente rendszeresen bibliográfiai jelentőlapot küld az érdekelt intézményekhez és a beérkező jelentések alapján elkészíti az országos bibliográfiai előtervet.

A jelentőlapokat 1966-ban csupán a tudományos és szakkönyvtárak, a kiadóvállalatok és a tudományos intézmények részére küldöttük ki. A közművelődési könyvtáraktól bibliográfiai bejelentést nem kértünk, mivel ilyen irányú tevékenységükről beszámol "Az ajánló bibliográfiai munka ötéves terve" c. összeállítás.

A jelentőlapokat 91 intézményhez küldöttük ki. A könyvtári hálózati központok több példányt is kaptak, hogy azokat a bibliográfiai tevékenységet folytató tagkönyvtáraikhoz továbbítsák. A megkérdezett intézményektől 46 pozitív és 47 negatív válasz érkezett be. A bibliográfiai tevékenységet folytató 46 intézmény 119 bibliográfia megjelentetését vette tervbe.

A kérdőívhez mellékelt levelünkben megírtuk, hogy a bejelentési kötelezettség csak a féleven felüli terjedelemben és több mint ötven példányban kiadásra tervezett bibliográfiákra vonatkozik. Ez évben sem kértük a rendszeresen megjelenő kurrens bibliográfiai kiadványok (folyóiratok) adatait, de kértük a szakterület éves bibliográfiáinak bejelentését. Kértük a már korábban bejelentett, de 1966 végéig kiadásra nem kerülő bibliográfiák, valamint az 1967-re tervezett munkálatok jelölését, akár befejeződtek a tervévben, akár áthúzódtak. Ez utóbbiak jelölésére különböző betűjeleket használtunk fel, melyeket a táblázat Megjegyzés rovatában közlünk. Az egyes betűjelek feloldása a következő:

- a/ Korábbi években már bejelentve, megjelenése 1967-ben várható,
- b/ Korábbi években már bejelentve, a munkálatok 1967-ben nem fejeződnek be,
- c/ Jelenleg első ízben bejelentve, megjelenése 1967-ben várható,
- d/ Jelenleg első ízben jelentve, a munkálat 1967-ben nem fejeződik be,
- e/ Egyéb, részletezése megjegyzés rovatban.

1. Agrártudományi Egyetem Központi Könyvtára, Gödöllő

1.1	A mezőgazdasági üzemtan hazai iro- dalma / 1901-1966/	?	?	?	b/ Kiadó nincs biztosítva
1.2	A mezőgazdasági felsőoktatás hazai irodalma	?	?	?	A korábban beje- lentett, de kiadó hiányában csak kéziratos (cédula) formában használt anyag kiegészítése

2. Akadémiai Kiadó

2.1	Ady bibliogr. 1köt. (Megjelenik az Ady kritikai sorozatban) Összeáll: Orosz-Vi- tályos	28	600	70.-	a/ Lektorált kézirat
2.2	A magyar történet- tudomány válogatott bibl. 1945-1965. Szerk.: Katus Lász- ló	40	700	90.-	a/

3. Bányászati Kutató Intézet

3.1	Bányagépészet	9	270	?	b/
-----	---------------	---	-----	---	----

4. Belkereskedelmi Kutató Intézet Könyvtára

4.1	Szocialista orszá- gok belkereskedel- mi kutató intézetei- nek publikációi 1955-1965.	20- 22	700	?	c/
4.2	Magyar belkereske- delmi szakbibliográ- fia 1966.	4-5	600		c/

5. Bp. Műszaki Egyetem Központi Könyvtára

5.1	Műszaki minőségi el- lenőrzés	10	500	?	c/
-----	----------------------------------	----	-----	---	----

6. Egyetemi Könyvtár (Bp.)

6.1	Eretnekmozgalmak a VI-századig	12	1000	?	a/
6.2	Az ateizmus és val- laskritika nemzetközi cikkbibliográfiája 1965.	5	850	?	c/ Évenként jelenik meg egy-egy füzet

Cím	Várható ivterje- delem	Példány kb.	Ár kb. (Ft.)	Megjegyzés
6.3 A neotomizmus marxista bírálatának bibliográfiája	0.5	750	?	c/
6.4 Az egzisztencializmus marxista bírálatának bibliográfiája	0.5	750	?	c/ A Kossuth Kiadó által kiadandó egzisztencializmusról szóló könyv egyik fejezete. Különlenyomatban is kiadásra kerül.
7. <u>ELTE Könyvtártudományi Tanszék</u>				
7.1 Könyv és könyvtár a magyar társadalom életében. 2.köt. / 1849-től napjainkig/	10	3000	?	b/ Készülő antológia bibliográfiai függeléke
8. <u>ÉM. Szilikátipari Központi Kutató Intézet</u>				
8.1 Porártalom, porlekiüzdés	3	200	-	c/
8.2 Kerámia félvezetők	2	50	-	c/
8.3 Energiafelhasználás a szilikátiparban	2	100	-	c/
8.4 Szilikátipari hőkezelő berendezések	2	100	-	c/
8.5 Durvakerámiai hőszigetelők	2	50	-	c/
9. <u>Erdészeti és Faipari Egyetem Közp. Könyvtára, Sopron</u>				
9.1 Hiller István: Értekezések utibeszámolók, diplomatervek és tudományos diákköri dolgozatok	6	200	-	c/
9.2 Hiller István: Egyetemi oktatók és tud.dolgozók irodalmi munkássága 1935-1945.	6	200	-	c/
10. <u>Gondolat Kiadó</u>				
10.1 A magyar irodalom bibliográfiája 1960. Összeáll. Kozocsa Sándor	30	?	150	a/

Cím	Várható írtérje- delem	Példány kb.	Ár kb. (Ft.)	Megjegyzés
11. József Attila Tudományegyetem Könyvtára, Szeged				
11.1 Lisztes László: Sze- gedi hírlapok és fo- lyóiratok bibliográ- fiája	15	?	?	Lektorált kézirat
11.2 A. József Attila Tud. Egyet. dolgozóinak szakirodalmi munkás- sága 1964-1965. Ösz- szeáll.: Lisztes L.	10	600	-	a/
11.3 A. József Attila Tud. Egyet. dolgozóinak szakirodalmi munkás- sága 1966-1967. Ösz- szeáll.: Lisztes László	10	600	-	d/
11.4. Reguli Ernő: Tömör- kény-bibliográfia	5	500	-	c/
12. Károlyi Mihály Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dok. Közp.				
12.1 Gazdaságos ser- tészhus termelés	4	1000	?	a/
12.1 Nagyüzemi szőlők és gyümölcsözök te- lepitése, ápolása	3.5	1000	?	a/
12.3 Szakirodalmi tanács- adó még nem konk- retizált időszéri me- zőgazdasági témában	3	1000	?	d/
13. Kertészeti és Szőlészeti Főiskola Könyvtára				
13.1 Bogyósgyümölcsök ma- gyar szakirodalmának bibliográfiája 1920- 1965.	4	100	-	a/
13.2 A Kertészeti és Sző- lészeti Főiskolán el- bírált doktori disszer- tációk, a Főiskola ok- tatói és kutatói által készített kandidátusi értekezések jegyzéke	7	200	-	c/
13.3 Növényházi termés- zés bibliográfiája	5	100	-	

Cím	Várható íterje- delem	Példány kb.	Ár kb. (Ft.)	Megjegyzés
14. KGM. Műszaki Tudományos Tájékoztató Intézet				
14.1 Automatizálás magyar folyóiratcikkek annotált bibliográfiája 1965-1966.	1	1000	-	c/
15. Kossuth L. Tudományegyetem Könyvtára, Debrecen				
15.1 Debreceni Egyetemi Bibliográfia 1966.	6	300	?	c/
15.2 Debreceni irodalomtörténeti személyi bibliográfiák: Kardos Albert	2	200	?	a/
15.3 Debreceni irodalomtörténeti személyi bibliográfiák: Gulyás Pál	4	200	?	a/
15.4 A debreceni Ady-Társaság	2	200	?	b/
15.5 Debreceni sajtócimbibliográfia	3	300	?	a/
15.6 Szláv-vonatkozású irodalom a debreceni könyvtárakban 1850-ig	3	300	?	a/
15.7 Bibliográfiai bevezető egyet.hallgatók számára III. Magyar irod. I.	5	300	?	a/
15.8 Babits Mihály bibliogr.	8-10	?	?	c/
16. Kossuth Könyvkiadó				
16.1 A Kossuth (Szikra) Könyvkiadó könyvei 1944-1969.	40	1000	50.	d/
17. Könyvtártudományi és Módszertani Központ				
17.1 Összesített annotált törzssanyagjegyzék	40	5000	-	c/
17.2 Kézikönyvtári jegyzék kisebb közművelődési könyvtárak számára	1	1000	?	c/
17.3 Kézikönyvtári jegyzék nagyobb közművelődési könyvtárak számára	8	500	?	c/
17.4 Gyermekkönyvtári alapkatalógus	6	500	-	c/

Cím	Várható ivterje- delem	Példány kb.	Ár kb. (Ft.)	Megjegyzés
<u>18. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó</u>				
18.1 B. Hertelendi Magda- Hencz Aurél - Zala- nyi Sámuel: Munkavé- delmi bibliográfia 1945- 1965.	32	600	60	c/
<u>19. Központi Élelmiszeripari Kutatóintézet</u>				
19.1 Élelmiszeripari szak- könyvek 1966.	15	160	?	c/
19.2 Élelmiszeripari folyóira- tok 1966.	3	160	?	c/
<u>20. Központi Statisztikai Hivatal Könyvtára</u>				
20.1 A Közp. Stat.Hiv. mű- ködésének 100 éve (Annotált bibliográfia)	20	700	?	a/
20.2 Magyar közgazdasági és statisztikai irodalom 1965.	6	500	-	c/ A MTA Köz- gazd.Int. és a Közgazd. Egy. Könyvtárával együttműködve
<u>21. Magyar Filmtudományi Intézet és Filmarchivum</u>				
21.1 Filmművészeti Repertó- rium 1965-1966.	10	200	20.-	a/
21.2 Filmográfiai Közlemé- nyek 1965.	6	200	10.-	c/
<u>22. MSzMP KB Párttörténeti Intézete</u>				
22.1 Magyar munkásmozgal- mi bibliográfia 1948.jun. - 1956. okt.	?	200	?	d/
<u>23. MTA Állam- és Jogtudományi Intézete</u>				
23.1 Hungarian Legal Bib- liography 1945-1965.	20	800	?	a/
23.2 Állam- és Jogtudomá- nyi bibliográfia 1964- 1965.	15	600	?	a/
23.3 Állam- és Jogtudomá- nyi bibliográfia 1966- 1967.	15	600	?	d/
23.4 Veng.jurid. bibliográfia Hungarian legal biblio- graphy 1966.	?	?	?	Éves kurrens bib- liogr. két részletben az Acta Juridica- ban.

Cím	Várható írtérje- delem	Példány kb.	Ár kb. (Ft.)	Megjegyzés
<u>24. MTA Atommag Kutató Intézete</u>				
24.1 Bibliography of Publications. - Bibliograficseszkij Ukazatel' 1963-1965.	6	400	10	a/
<u>25. MTA Filozófiai Intézet</u>				
25.1 1965. évi válogatott filozófiai irodalom	1	1750	-	c/ Megjelent a Magyar Filozófiai Szemlében
25.2 1965. évi magyar filozófiai irodalom	?	1750	-	c/ "
25.3 Magyar Filozófiai Szemle 10 éves tartalomjegyzéke /1957-1966/.	4	1750	-	c/ "
<u>26. MTA Irodalomtörténeti Intézet</u>				
26.1 Magyar irodalomtörténet bibliográfiai kézikönyve. 1-4. kötet.	?	?	?	b/
26.2 Magyar irodalomtörténeti bibliográfia 1966.	1	1500	-	Megjelenik folyóiratban
26.3 Hazai modern filológiai irodalom 1945-1965.	3	500	-	c/
26.4 Világirodalmi Figyelő (Helikon) repertórium 1955-1964.	20	1000	?	d/
26.5 Irodalomelméleti repertórium 1965-1966.	1.5	1500	-	Megjelenik folyóiratban
<u>27. Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára</u>				
27.1 Pétervári László: Könyvtári és dokumentációs reprográfiai irodalom bibliográfiája. 1965. dec. 31-ig.	18	?	?	c/
<u>28. MTA Közgazdaságtudományi Intézete</u>				
28.1 Magyar közgazdasági és statisztikai művek 1965. Orosz és angol címfordítással	5,5	600		c/ A KSH Könyvtárával és a Közgazd.tud. Egyet. Könyvtárával együttműködve

Cím	Várható felterje- delem	Példány kb.	Ár kb. (Ft.)	Megjegyzés
<u>29. MTA Nyelvtudományi Intézete</u>				
29.1 A magyarországi nyelv- tudomány bibliográfiá- ja 1964.	16	1000	25,-	a/
<u>30. MTA Történettudományi Intézete</u>				
30.1 A magyar történettudo- mány válogatott bibliog- ráfiája 1945-1965.	45	?	?	a/
30.2 Magyar történeti bib- liográfia 1918-1945.	?	?	?	b/
<u>31. Marx K. Közgazdaságtudományi Egyetem Könyvtára</u>				
31.3 Magyar közgazdasági és statisztikai művek 1965. Orosz és angol címfordítással	5.5	600	-	c/ A KSH Könyv- tárával és a MTA Közzgazd.Int. Könyv- tárával együttműköd- ve.
31.2 A gazdasági vezető- képzés	10	600	?	d/
<u>31. Műszaki Könyvkiadó</u>				
32.1 Jánsszky: Műszaki bib- liográfia 1961-1965.	50	1000	?	a/
32.3 Műszaki bibliográfia 1966.	15	1200	?	c/
<u>33. Nehézipari Műszaki Egyetem Közp. Könyvtára, Miskolc</u>				
33.1 Miskolci Egyetemi bibliográfia 1965. Pótfüzet.	5	1000	-	c/
<u>34. Népművelési Intézet Szakkönyvtára</u>				
34.1 Magyar népművelési irodalom 1965.	?	200	-	c/
<u>35. Néprajzi Múzeum Könyvtára</u>				
35.1 A magyar néprajz- tudomány bibliográ- fiája 1955-1960. Ösz- szeáll.: Sándor István	25	700	100	a/
35.2 A magyar néprajztu- domány bibliográfiája Összeáll.: Sándor Ist- ván.	30	?	?	b/

Cím	Várható ívetje- delem	Példány -kb.	Ár kb. (Ft.)	Megjegyzés
35.3 A magyar néprajzi szakirodalom bibliog- ráfiája 1962.	8	400	15	Megjelenik az Index Ethnographicus-ban
35.4 Személyi bibliog- ráfiák Hermann Antal, György Lajos Torday Emil	400 tétel 200 " 200 "	400	15	Megjelenik az In- dex Ethnographi- cus-ban
36. <u>Országgyűlési Könyvtár</u>				
36.1 Külföldön megjelent fontosabb jogtudomá- nyi művek jegyzéke	20	2800	-	a/
36.2 Külföldön megjelent fontosabb történelem- tudományi művek jegy- zéke	12	1200	-	a/
37. <u>Országos Kriminálisztikai Intézet</u>				
37.1 A legújabb külföldi kriminálisztikai iro- dalom 1965-1966.	3.5	1100	50	c/ Megjelenik a "Kri- minálisztikai tanul- mányok" c. gyűjte- ményes mű 6.köte- tében
38. <u>Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ</u>				
38.1 Gáztermelés, szál- lítás, elosztás	2	750	-	c/ Megjelenik a "Tu- domány és technika ujdonságai" c. soro- zatban.
38.2 Alumínium az építő- iparban	2	750	-	
38.3 Üvegszálerősítésű műanyagok	2	750	-	
38.4 Járműkarosszéria gyártás	2	750	-	
38.5 Műanyagok a gépjár- műgyártásban	2	750	-	
38.6 TMK a gépiparban	2	750	-	
39. <u>Országos Orvostudományi Könyvtár és Dok.Központ</u>				
39.1 Magyar biokémiai és biofizikai bibliográfia 1945-1960	25	150	70	d/

Cím	Várható lyterje- delem	Példány kb.	Ár kb. (Ft.)	Megjegyzés
39.2 Magyar általános se- bészeti bibliográfia 1945-1960	20	150	70	a/
39.3 Az egészségügyi ter- vezés a szakirodalom tükrében	8	150	25	c/
39.4 Gerontológiai válogatott bibliográfia	8	150	25	c/
40. Országos Pedagógiai Könyvtár				
40.1 Tantárgyi bibliog- ráfia az általános iskolai élővilág tanításához	3	12000	?	a/
40.2 Tantárgyi bibliográ- fia az általános is- kolai orosz nyelv ta- nításához	3	12000	?	a/
40.3 Tantárgyi bibliográfia az általános iskolai ének, zene, rajz tanítá- sához	3	12000	?	a/
40.4 Tantárgyi bibliográfia az általános iskolai földrajz tanításához	5	10000	?	a/
41. Országos Széchényi Könyvtár				
41.1 Magyar bibliográfiák bibliográfiája 1961- 1964.	35	1200	50	a/
41.2 Kurrens magyar folyó- iratok 1965. évi jegy- zéke	4	1300	5.-	a/
41.3 Grafikai plakátok és metszetek bibliográfiá- ja 1963-1964.	30	500	50.-	a/
41.4 Finn-magyar bibliográ- fia	8	800	?	b/
41.5 Walter Crane bibliográ- fia	6	350	?	b/
41.6 Magyar Könyvészet 1945-1960. 3.köt.	150	2000	?	a/

Cím	Várható ivterje- delem	Példány kb.	Ár kb. (Ft.)	Megjegyzés
41.7 Magyar térképek és zeneművek 1945-1960.	20	2000	?	a/
41.8 Magyar Könyvészet 1921-1944.	50	1500	200	b/
41.9 Magyar Könyvészet 1945-1960. 5. köt.	200	2000	?	d/
41.10 Magyar Könyvészet 1966.	50	1150	?	c/
41.11 Magyar bibliográfiák bibliográfiája 1965-1966.	6	?	?	c/
41.12 Tankönyvek és jegyzetek bibliográfiája 1966.	15	300	?	c/
41.13 Kurrens magyar folyóiratok 1966. évi jegyzéke	1300 tétel	1500	?	c/
42. Pécsi Egyetemi Könyvtár				
42.1 Az egyetem oktatóinak és az Egyetemi Könyvtár dolgozóinak tudományos munkássága az 1945-1966. években	5	800	-	a/
43. Szépművészeti Múzeum Könyvtára				
43.1 Az 1966.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája	10	?	?	a/ A "Művészettörténeti Értesítő"-ben jelenik meg.
44. Szövetkezeti Kutató és Dokumentációs Iroda				
44.1 A szövetkezeti irodalom bibliográfiája 1966.	?	?	?	c/
45. Testnevelési Főiskola Könyvtára				
45.1 Magyar testnevelési és sportirodalom 1966.	12	500	-	c/
45.2 Bibliográfia a magyar testnevelés és sport szociológiai vonatkozású irodalomból	?	150	-	b/
45.3 A magyar munkássport bibliográfiája	?	300	-	b/

Cím	Várható leírje- delem	Példány kb.	Ár kb.	Megjegyzés
<u>45. Testnevelési Tudományos Tanács</u>				
45.1 Magyar testnevelési és sportbibliothráfia 18.- 1961.	?	?	?	d/
<u>46. Vízügyi Műszaki Tájékoztató Iroda</u>				
46.1 Hidrológiai bibliothráfia 1964.	14	1000	50,-	a/

**A közművelődési könyvtárak által tervezett
fontosabb bibliothráflák**

Összeállította
A KMK Közművelődési Könyvtárak Módszertani Osztálya

1/ Témaköri bibliothráfiák

Téma	Elkészülés időpontja	A készítő könyvtár
Képzőművészet	1967	Veszprém és Borsod Megyei Könyvtár
Mai olasz irodalom (XX.sz.)	1967	Főv. Szabó Ervin Könyvtár
Szovjet irodalom Gorkijtól	1967	" " "
Latin-amerikai irodalom (XX.sz.)	1967	" " "
Magyar mártírköltők	1967	" " "
Német irodalom (XX.sz.)*	1967	" " "
Mai angol regény (XX.sz.)*	1967	" " "
Világtörténet-Ujkor (csak magyar nyelvű)*	1967	" " "
Afrika Keresztmetszet	1967	" " "
Latin- Amerika bibliothráfiák	1968	" " "
Csehszlovákia	1967	Borsod Megyei Könyvtár
Lengyelország	1967	Győr Megyei Könyvtár
Románia	1967	Csongrád Megyei Könyvtár
Jugoszlávia	1968	Szeged-Baranya Megyei Könyvtár
Ausztria	1969	Győr Megyei Könyvtár
Csillagászat, Geológia	1968	Hajdu-Bihar Megyei Könyvtár
Néprajz	1968	Borsod Megyei Könyvtár
Filozófia	1969	" " "

* al jelzettek már megjelentek.

2/ Személyi bibliográfiák

Cím	Elkészülés időpontja	A készítő könyvtár
Szabó Lőrinc *	1967	Borsod Megyei Könyvtár
Rippl-Rónai	1967	Somogy Megyei Könyvtár
Barbusse	1967	Főv. Szabó Ervin Könyvtár
Aragon	1967	" " "
Radnóti *	1967	" " "
Móra Ferenc	1968	" " "
Vaszary János	1967	Somogy Megyei Könyvtár
Gárdonyi Géza	1967	Heves Megyei Könyvtár
Illyés Gyula	1968	Tolna Megyei Könyvtár
Tömörkényi István *	?	Szeged Egyetemi Könyvtár

3/ Repertóriumok

Cím	Elkészülés időpontja	A készítő könyvtár
Új Írás (1961-1965) *	nyomdában	Fejér Megyei Könyvtár
Nagyvilág (1956-1966)	1967	Körtés Julia
Alföld (1957-1967)	1968	Hajdu Megyei Könyvtár
Jelenkor (1957-1967)	1968	Baranya Megyei Könyvtár
Napjaink	1967	Borsod Megyei Könyvtár
Kritika (1963-1967)	1968	Szolnok Megyei Könyvtár
Valóság (1962-1967)	1968	Szolnok Megyei Könyvtár
Társadalmi Szemle (1957-1966)	1967	Főv. Szabó Ervin Könyvtár
Tiszatáj		Szegedi Egyetemi Könyvtár

4/ Egyéb, országos érdekű bibliográfiák

Cím	A készítő könyvtár
A gyermekkönyvtár könyvei	Főv. Szabó Ervin Könyvtár
Fővárosunk, Budapest, 2. átd. kiad.	" " "
A Szovjetunióról	" " "
Irodalom serdülőknek	" " "
Kezdő olvasóknak	" " "
Újkori történelem (vegyes, részben szépirodalom) *	" " "
Tárgyszókatalógus gyermek kézikönyvtárakhoz *	" " "

*al jelzettek már megjelentek.

TAPASZTALATCSERE AKCIÓ 1967-BEN

I.

A tapasztalatcsere akciót a Tudomány- és Szakkönyvtárak Módszertani Munkabizottsága hirdeti meg.

A Munkabizottság felkéri a könyvtárosokat (tájékoztatókat), hogy a más intézményekben is hasznosítható eljárásokat foglalják írásba és

2 példányban küldjék meg a Könyvtártudományi és Módszertani Központnak (Bp. VIII., Múzeum u. 3.sz.).

A tapasztalatcsere legkisebb terjedelme -egy-egy témára - 2, legnagyobb 10 gépellát oldal.

A beküldött leírások jutalmazása ügyében a Munkabizottság szakmai lektorálás után dönt. Az elbírálás szempontjai:

- a tapasztalatcsere témája
- a feldolgozás szakmai színvonala.

A jutalmazott tapasztalatcsere tanulmányokat a Munkabizottság publikálja, vagy publikálásra ajánlja fel a szaksajtónak.

II.

Tapasztalatcsere témák az 1967-es évre

1. Az új szerzemények ismertetésének könyvtári módszerei.

Az új könyvek, folyóiratok, egyéb dokumentumok, a reference anyag ismeretét célzó hatékony eszközöket kívánjuk itt összegyűjteni és tapasztalatcsere-re bocsátani.

Érdemesek itt mindazon ismertetési formák, amelyek a könyvtár helybeli és vidéki használói számára a referáló szemléken, a hagyományos gyarapodási jegyzékeken, az Országos Gyarapodási Jegyzéken túlmenő vagy annál gyorsabb tájékoztatást nyújtanak, tehát

- szaklapokban megjelent gyarapodási jegyzékek, ismertetések stb.
- a meghatározott igényre, meghatározott személyek számára használatos formák (figyelőszolgálat stb.)
- egyéb ismertetési módszerek (kiállítás, körözés stb.)

Az esetben, ha a könyvtár egyszerre több formát is alkalmaz, az ezzel kapcsolatos tapasztalatokat külön kérjük feltüntetni.

2. Idő- és teljesítménynormák

A könyvtári (tájékoztató) munka bármely területén kialakított és többéves távlatban sikerrel alkalmazott idő- és teljesítménynormákat kívánjuk összegyűjteni.

A tapasztalatcsereben ismertetni kell

- a munkaterületet,
- az alkalmazott norma nemét (Idő- vagy teljesítménynorma),
- az alkalmazással kapcsolatos tapasztalatokat, problémákat,
- a norma mennyiben szolgálja a munka díjazásának alapjául?

3. Hálózati központi nyilvántartások

Ez alatt értjük a központi katalógust, katalógusokat, a központi leltárnyilvántartást, a módszertani munka nyilvántartásait, stb.

A témával kapcsolatban a hálózati központok mindazon tevékenységét ismertető leírásokat értékesnek tartjuk, melyek elsődlegesen hálózati érdekeket szolgálnak, azaz

- nyilvántartási
- kölcsönös tájékoztatási
- egyéb közös célt szolgálnak.

4. Tárgyszókönyvtár szerkesztési irányelvei

A fenti témával kapcsolatban a következőkre kérünk bővebb ismertetést:

- a könyvtár szerkesztésben alkalmazott irányelvek,
- a könyvtár szerkesztő együttműködése a könyvtár egyéb, könyvtári szerkesztő személyekkel és a könyvtár használatával (szakemberekkel)
- a szerkesztésben alkalmazott technika (hagyományos, lyukkártyás, egyéb megoldások),
- az eddigi tapasztalatok.

5. Duplumcsere(fölőpéldány) akció szervezése és lebonyolítása a hálózatban

E témakörre elsődlegesen azok tapasztalatait szeretnénk megkapni, akik ilyen akciót már bonyolítottak (akár mint szervező, akár mint résztvevő), de várjuk azoknak a leírásait is, akik tervezetet ajánlanak.

A fenti témával kapcsolatban érdekes lehet minden olyan tapasztalatcsere, amely ismerteti a

- szervezés formáit, eszközeit,
- eredményeit, pozitív, negatív tapasztalatait.

6. Személyi dokumentáció kialakításának gyakorlata az egyes szakterületeken

E témakörben a vállalkozó könyvtárostól azt várjuk, hogy gyűjtse össze és írja le a különféle munkaterületeken és munkakörben dolgozó szakemberek (a könyvtár használói) által saját tájékoztatásuk céljára, sajátmaguk által készített nyilvántartásokat, ezek

- témáját,
- az alkalmazott feltárási szempontot,
- a feltárási technikáját,
- a gyűjtött dokumentumféléseket.

A tapasztalatcsere szempontjából érdekesek lehetnek azok a tapasztalatcsere leírások is, melyek a könyvtárosok által készített témakönyvtárakat vagy saját munkájukat szolgáló speciális nyilvántartásokat ismertetik. E témát külön figyelmébe ajánljuk kisebb szakkönyvtárban dolgozó kártyásoknak, az anyag összegyűjtésével ugyanis használóik igényeit az eddiginél sokkal mélyebben ismerhetik meg.

7. Tapasztalatcsere szabadon választott témákból

Tapasztalatcsere érdekesebb minden olyan bel- vagy külföldi eljárás, elemzés, vizsgálat, tapasztalati-, tanulmányi eredmény, mely legalább még egy másik könyvtárban (tájékoztatói szervezetben) - bár módosításokkal - alkalmazható. Ide tartozik az olyan vizsgálat, elemzés is, amely negatív eredményre jutott, tehát megismétlése más helyen csak felesleges ráfordítást jelentene. Ugyancsak eredményes lehet egy-egy könyvtári (dokumentációs) munkafolyamat racionalizálása, egy könyvtár (tájékoztatói intézet) szervezetében végrehajtott változás.

A közlésre alkalmas tapasztalatokról az alábbiakat kérjük közölni:

- az új eljárás (vizsgálat, munkaegyszerűsítés stb.) lényege,
- körülményei,
- eredménye (pozitív és negatív),
- részletesebb adatok honnan szerezhetők (személy, munkahely), publikálásra kerül-e és hol.

